

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2016

Επιμέλεια, Πρόλογος: Μ. Δ. Χρυσομάλλης
Αναπληρωτής Καθηγητής Νομικής Σχολής, ΔΠΘ

Προλογικό σημείωμα

Στις σελίδες που ακολουθούν προσεγγίζουμε την παρουσία της Ελλάδας ενώπιον των δικαστικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (κατά το άρθρο 19 ΣΕΕ το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελείται από το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο και τα Ειδικευμένα Δικαστήρια) κατά το έτος 2016. Πρόκειται για μία καταγραφή των αποφάσεων των παραπάνω Δικαστηρίων με ελληνικό ενδιαφέρον, ταξινομημένων κατά θεματική ενότητα και όχι κατά την ημερομηνία έκδοσης ή το είδος διαδικασίας / προσφυγής. Τέτοιες θεωρούμε, κυρίως, τις αποφάσεις επί προσφυγών για παράβαση που ασκήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, τις αποφάσεις επί προσφυγών ακυρώσεως, κατά παραλείψεων και αποζημιώσεως που ασκήθηκαν από την ελληνική Κυβέρνηση ή από Έλληνες (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) κατά των κοινοτικών οργάνων, τις προδικαστικές παραπομπές στο ΔΕΕ εκ μέρους ελληνικών δικαστηρίων και, ενδεχομένως, τις παραπομπές στο Δικαστήριο εκ μέρους δικαστηρίων άλλων Κρατών-μελών, στις οποίες εμπλέκεται Έλληνας ως διάδικος στην κύρια δίκη και, τέλος, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) επί αναιρέσεων κατά των αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου (ΓΔΕΕ).

Παρακάτω καταγράφονται μόνο οι οριστικές αποφάσεις του ΔΕΕ ή του ΓΔΕΕ και όχι οι εισαχθείσες υποθέσεις κατά την περίοδο αναφοράς ή οι υποθέσεις επί των οποίων δεν έχει εκδοθεί οριστική απόφαση αλλά βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο (π.χ. έχουν δημοσιευθεί οι προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα). Εξάλλου, έχουν παραληφθεί μόνο ορισμένες υπαλληλικές προσφυγές Ελλήνων κοινοτικών υπαλλήλων κατά των κοινοτικών Οργάνων στα οποία απασχολούνται, στο βαθμό που αυτές παρουσιάζουν μόνο προσωπικό ενδιαφέρον και θα επιβάρυναν αδικαιολόγητα την παρουσίαση. Η αναφορά παρακάτω περιορίζεται στον τίτλο της απόφασης (Δικαστήριο, αριθμός απόφασης, διάδικοι, ημερομηνία εκδόσεως), στη συνοπτική περίληψη καθώς και το διατακτικό της ενώ δεν περιλαμβάνει άλλα μέρη

και, κυρίως, το σκεπτικό της απόφασης. Όλες οι αποφάσεις είναι αδημοσίευτες ακόμη στη έντυπη Συλλογή των Αποφάσεων του Δικαστηρίου. Οι ενδιαφερόμενοι, πάντως, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη διαδικτυακή πύλη του ΔΕΕ (<http://curia.eu.int>) για να αντλήσουν το σύνολο των στοιχείων μίας απόφασης.

Από τη μελέτη των ελληνικού ενδιαφέροντος αποφάσεων των Δικαστηρίων της ΕΕ παρατηρούμε τα εξής:

1. Κατά την περίοδο αναφοράς (2016) καταγράφηκαν δεκαπέντε (15) αποφάσεις με ελληνικό ενδιαφέρον, σύμφωνα με τα κριτήρια που τέθηκαν παραπάνω. Ο αριθμός αυτός είναι ελαφρώς αυξημένος σε σύγκριση με προηγούμενα έτη (μόλις 11 αποφάσεις το 2013, 13 το 2012 και 11 του 2011), χωρίς, ωστόσο, να προσεγγίζει τον ως ένα βαθμό υπερβολικό αριθμό των σαράντα (40) αποφάσεων με ελληνικό ενδιαφέρον για το 2014. Όπως είχαμε παρατηρήσει ο αριθμός αυτός ήταν ιδιαίτερα υψηλός και οφείλονταν στο μεγάλο αριθμό αποφάσεων στενά ιδιωτικού ενδιαφέροντος (δημόσιες συμβάσεις, σήμα). Εξάλλου, ο σημαντικός περιορισμός των υποθέσεων ελληνικού ενδιαφέροντος ενώπιον του ΔΕΕ οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά τα τελευταία χρόνια στον σταθερά μειωμένο αριθμό των αποφάσεων επί προσφυγών για παράβαση (άρθρο 258 ΣΛΕΕ), που δεν εξισορροπήθηκε από την αύξηση άλλης κατηγορίας υποθέσεων, όπως για παράδειγμα προδικαστικών παραπομπών εκ μέρους ελληνικών δικαστηρίων, που παραμένουν σταθερά ολιγάριθμες.

2. Το 2016 διατηρείται η σημαντικά βελτιωμένη της εικόνας της χώρας μας σε ότι αφορά τις παραβιάσεις της ενωσιακής νομοθεσίας, που παρατηρείται από το 2010 και μετά. Έτσι, από τον εξαιρετικά υψηλό αριθμό των είκοσι δύο (22) αποφάσεων του Δικαστηρίου, που εκδόθηκαν το 2009, με τις οποίες αναγνωρίστηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 258 ΣΛΕΕ (προσφυγή κατά Κράτους-μέλους) η παραβίαση των υποχρεώσεων εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας, καταγράφονται μόλις τέσσερις (4) καταδικαστικές αποφάσεις κατά την περίοδο αναφοράς¹. Ο αριθμός αυτός σταθερά κινείται κάτω από το μέσο όρο του αριθμού

¹Η αποκλιμάκωση ξεκίνησε το 2010 με επτά (7) καταδικαστικές αποφάσεις, ενώ το 2011 καταγράφηκαν τέσσερις (4), το 2012 πέντε (5), το 2013 δύο (2), το 2014 τέσσερις (4) και το 2015 τρεις (3) καταδικαστικές αποφάσεις σε βάρος της χώρας μας.

των καταδικαστικών αποφάσεων ανά Κράτος-μέλος στην Ένωση των 28, που είναι περίπου πέντε (5). Οι λόγοι αυτής της βελτίωσης έχουν εκτεθεί διεξοδικά στα αντίστοιχα σημειώματά μας για το 2014 και το 2015, οπότε παρέλκει η επανάληψή τους. Επιγραμματικά μπορούμε να επαναλάβουμε ότι αυτή η βελτίωση, κατά τη γνώμη μας, οφείλεται:

Στη σημασία που φαίνεται να δίνεται πλέον στη τήρηση των υποχρεώσεων, που αναλαμβάνει η χώρα μας έναντι της Ένωσης.

Στην προσπάθεια της χώρας μας να αποτινάξει από πάνω της την κατηγορία του Κράτους – παραβάτη των υποχρεώσεων του, που διαρκώς απαιτεί, χωρίς να τηρεί τα συμφωνηθέντα και ταυτόχρονα να ενδυναμώσει τις διαπραγματευτικές δυνατότητές της εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στη βελτίωση των ρυθμών με τους οποίους η ελληνική δημόσια διοίκηση προωθεί την ενσωμάτωση κανόνων του ενωσιακού δικαίου στην εσωτερική έννομη τάξη αλλά και των δυνατοτήτων συνεννόησης και διαπραγμάτευσης με την Επιτροπή, με σκοπό τη διευθέτηση των παραβιάσεων σε προδικαστικό στάδιο. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να διερευνηθεί αυτόνομα αν η κατάσταση αυτή οφείλεται και στην πίεση που ασκείται από την υπαγωγή της χώρας μας σε καθεστώς εποπτείας (τρίκα) κατόπιν της προσφυγής της στους ευρωπαϊκούς χρηματοδοτικούς οργανισμούς από το Μάιο 2010.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ως αρνητικό το γεγονός ότι μεταξύ των τεσσάρων (4) καταδικαστικών αποφάσεων του 2016 καταγράφεται απόφαση με την οποία αναγνωρίζεται παραβίαση απ' αυτές που χαρακτηρίζονται «πεισματικές», δηλαδή αυτές με τις οποίες, σύμφωνα με το άρθρο 260 ΣΛΕΕ, επιβάλλονται χρηματικές κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση σε προηγούμενη καταδικαστική απόφαση του ΔΕΕ (βλ. αναλυτικά παρακάτω)².

Τέλος, θα πρέπει να τονισθεί ότι μεταξύ των τεσσάρων (4) καταδικαστικών αποφάσεων οι δύο (2) αφορούν γενικότερα την προστασία του περιβάλλοντος, που

²Το 2009 ο αριθμός των καταδικαστικών αποφάσεων με τις οποίες επιβλήθηκαν χρηματικές κυρώσεις κατά της χώρας μας έφτασε στις έξι (6), που συνιστούσε μια εξαιρετικά αρνητική και επώδυνη οικονομικά για τη χώρα μας επίδοση.

ιστορικά αποτελεί τον τομέα της ενωσιακής νομοθεσίας, στον οποίο σημειώνονται οι περισσότερες παραβιάσεις τόσο από την χώρα μας όσο και από τα υπόλοιπα Κράτη-μέλη. Στον τομέα αυτό (διαχείριση αποβλήτων), άλλωστε, εντοπίζεται και η απόφαση του Δικαστηρίου για την επιβολή οικονομικών κυρώσεων (κατ' αποκοπή ποσού ή/και χρηματικής ποινής) κατά της χώρας μας, επειδή αυτή δεν συμμορφώθηκε σε προηγούμενη απόφασή του ΔΕΕ (C-286/08, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας). Η νέα απόφαση έρχεται να προστεθεί σε σειρά καταδικαστικών αποφάσεων (τρεις αποφάσεις το 2014 και μία απόφαση το 2015), που αφορούν την διαχείριση των απορριμμάτων, που τείνει να αναδειχθεί σε ένα από τα κυριότερα ζητήματα τριβής με την Ευρωπαϊκή Ένωση, γεγονός που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε εγγενείς αδυναμίες του ελληνικού πολιτικού συστήματος.

3. Το 2016 εντοπίζονται τρεις (3) αποφάσεις του ΔΕΕ επί προδικαστικών παραπομπών κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, που όλες προήλθαν από το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ), που διατηρεί έναν περιορισμένο αλλά σταθερό διάλογο με το Δικαστήριο. Ο αριθμός αυτός είναι βέβαια αυξημένος έναντι των δύο προηγούμενων ετών (μία μόλις απόφαση το 2014 και 2015) αλλά παραμένει ιδιαίτερα χαμηλός και επιβεβαιώνει σε μεγάλο βαθμό τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε παρουσιάζοντας την ελληνική παρουσία στα δικαστικά όργανα της Ένωσης για την προηγούμενη πενταετία, ορισμένα εκ των οποίων είμαστε υποχρεωμένοι σε γενικές γραμμές να επαναλάβουμε:

Πρώτον, ο εξαιρετικά μικρός αριθμός των προδικαστικών παραπομπών εκ μέρους των ελληνικών δικαστηρίων κινείται σε ρυθμούς αντίθετους με την ευρωπαϊκή τάση αύξησης του αριθμού των προδικαστικών παραπομπών.

Δεύτερον, δεν φαίνεται να οδηγούν σε αύξηση του αριθμού των προδικαστικών παραπομπών προερχομένων από τα ελληνικά δικαστήρια τα εξής γεγονότα: η αναγνώριση από το ΔΕΚ, με τη γνωστή *απόφαση Köbler*³, της ευθύνης των Κρατών-μελών σε αποκατάσταση της ζημίας που προκαλείται με αποφάσεις των ανωτάτων δικαστηρίων, όταν αυτές είναι αντίθετες με ενωσιακό δίκαιο (εξωσυμβατική

³ ΔΕΚ, απόφαση της 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2003, υπόθεση C-224/01, *Köbler*, Συλλ. 2003, σελ. I - 10239

ευθύνη), η σημαντική βελτίωση στις επιδόσεις του ΔΕΕ όσον αφορά το χρόνο, που απαιτείται για την έκδοση εκ μέρους του αποφάσεων επί προδικαστικών παραπομπών (κατά μέσο όρο 16 μήνες⁴), καθώς και η σημαντική αύξηση της δικαστικής ύλης στο πλαίσιο των πολιτικών του Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (Μετανάστευση, Άσυλο, Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία στις Ποινικές Υποθέσεις, Δικαστική Συνεργασία στις Αστικές Υποθέσεις).

4. Στο πλαίσιο αυτού του σημειώματος θα πρέπει να επισημάνουμε, ως έχουσες ιδιαίτερη σημασία τις παρακάτω αποφάσεις του Δικαστηρίου ελληνικού ενδιαφέροντος:

(α) C-201/15, Ανώνυμη Γενική Εταιρία Τσιμέντων Ηρακλής (ΑΓΕΤ Ηρακλής) κατά Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Μια πολύ-αναμενόμενη απόφαση με έντονο πολιτικό ενδιαφέρον, στην οποία το Δικαστήριο κλήθηκε να κρίνει αν η ελληνική νομοθεσία για τις ομαδικές απολύσεις είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης. Η απόφαση εκδόθηκε σε μια περίοδο κατά την οποία το ζήτημα των ομαδικών απολύσεων αποτελούσε αντικείμενο διαπραγματεύσεως μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και του «κουαρτέτου» στο πλαίσιο των αξιολογήσεων του τρίτου ελληνικού χρηματοδοτικού προγράμματος. Η διαφορά προέκυψε όταν κατά τα έτη 2011 και 2012 η τσιμεντοβιομηχανία ΑΓΕΤ Ηρακλής του γαλλικού πολυεθνικού ομίλου Lafarge, επικαλούμενη τη συρρίκνωση της κατασκευαστικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, την πλεονάζουσα παραγωγική δυναμικότητα τσιμέντου, την ανάγκη διασφάλισης της βιωσιμότητας της εταιρίας και τις συνθήκες αναπτύξεως των δραστηριοτήτων του ομίλου τόσο στην ελληνική αγορά όσο και στην αλλοδαπή και αφού οι σχετικές διαβουλεύσεις με τους εργαζόμενους απέτυχαν, ενέκρινε στις 25/3/2013 σχέδιο αναδιρθρώσεως το

⁴ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης), ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 23/13, Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα κατά το 2012: σταθεροποίηση στις επιδόσεις που επιτεύχθηκαν τα τελευταία έτη, Λουξεμβούργο, 6 Μαρτίου 2013, διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2013-03/cp130023el.pdf>

οποίο προέβλεπε την οριστική παύση της λειτουργίας του εργοστασίου της Χαλκίδας, όπου εργαζόνταν τότε 236 εργαζόμενοι, καθώς και τη συγκέντρωση της παραγωγής στα δύο άλλα εργοστάσια, τα οποία θα αύξαναν την παραγωγικότητά τους. Η αίτηση της εταιρίας για την έγκριση του σχεδίου της για ομαδικές απολύσεις, που υποβλήθηκε κατά το άρθρο 5 του ν. 1387/1983 στον Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης απορρίφθηκε στις 13/4/2013. Κατά την ελληνική νομοθεσία οι ομαδικές απολύσεις για την πραγματοποίησή τους υπάγονται σε καθεστώς έγκρισης από τον αρμόδιο Υπουργό (ή Νομάρχη), ο οποίος για την έκδοση της αποφάσεώς καλείται να λάβει υπόψη τις συνθήκες της αγοράς εργασίας, την κατάσταση της επιχειρήσεως και το συμφέρον της εθνικής οικονομίας. Μετά την εξέλιξη αυτή η ΑΓΕΤ Ηρακλής προσέβαλε την απόφαση του Υπουργού Εργασίας στο ΣτΕ και προς υποστήριξη του αιτήματος ακυρώσεως προέβαλε, μεταξύ άλλων, ότι το άρθρο 5, παρ. 3, του ν. 1387/1983 παραβιάζει τόσο την Οδηγία 98/59 του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των Κρατών-μελών που αφορούν τις ομαδικές απολύσεις⁵ όσο και τα άρθρα 49 και 63 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 16 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής ΧΘΔΕΕ ή Χάρτης). Υπό τις συνθήκες αυτές, το ΣτΕ αποφάσισε να αναστείλει την διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της Οδηγίας 98/59, ειδικότερα, ή των άρθρων 49 και 63 ΣΛΕΕ, γενικότερα, εθνική διάταξη, όπως το άρθρο 5 παρ. 3 του ν. 1387/1983, η οποία θεσπίζει ως προϋπόθεση για τη διενέργεια ομαδικών απολύσεων σε συγκεκριμένη επιχείρηση την εκ μέρους της Διοικήσεως έγκριση των εν λόγω απολύσεων με κριτήρια α) τις συνθήκες της αγοράς εργασίας, β) την κατάσταση της επιχείρησης και γ) το συμφέρον της εθνικής οικονομίας;

2) Σε περίπτωση που η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι αποφαιτική, εθνική διάταξη με το ανωτέρω περιεχόμενο είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της οδηγίας 98/59, ειδικότερα, ή των άρθρων 49 και 63 ΣΛΕΕ, γενικότερα, εφόσον συντρέχουν

⁵Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, L 225/1998, σελ. 16

σοβαροί κοινωνικοί λόγοι, όπως οξεία οικονομική κρίση και ιδιαίτερα αυξημένη ανεργία;»

Σε απάντηση του ερωτήματος σχετικά με τη συμβατότητα της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 98/59 το Δικαστήριο αφού υπενθύμισε ότι «η Οδηγία 98/59 διασφαλίζει τη μερική μόνον εναρμόνιση των κανόνων προστασίας των εργαζομένων σε περίπτωση ομαδικών απολύσεων, ήτοι τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται σε περίπτωση τέτοιων απολύσεων», χωρίς να περιορίζει την ελευθερία του εργοδότη να επιλέξει εάν θα προβεί σε ομαδικές απολύσεις, και αφού τόνισε ότι «από το δε άρθρο 1, παρ. 1, και από το άρθρο 5 της Οδηγίας 98/59 προκύπτει ότι αυτή αποσκοπεί στη διασφάλιση κατώτατου ορίου προστασίας σχετικά με το δικαίωμα ενημερώσεως των εργαζομένων και διαβουλεύσεως με αυτούς σε περιπτώσεις ομαδικών απολύσεων, χωρίς να περιορίζεται η ευχέρεια των κρατών μελών να θεσπίζουν ευνοϊκότερες προς τους εργαζομένους διατάξεις σε εθνικό επίπεδο», έκρινε, απαντώντας στο πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος, ότι «η Οδηγία 98/59 δεν αντιτίθεται, καταρχήν, σε εθνική νομοθετική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, δυνάμει της οποίας, ελλείψει συμφωνίας με τους εκπροσώπους των εργαζομένων επί σχεδίου ομαδικών απολύσεων, ο εργοδότης δεν μπορεί να προβεί στις απολύσεις αυτές, εφόσον η αρμόδια δημόσια αρχή στην οποία το σχέδιο πρέπει να κοινοποιηθεί, δεν εγκρίνει, με αιτιολογημένη απόφασή της εντός της προβλεπόμενης από την ως άνω ρύθμιση προθεσμίας και κατόπιν εξετάσεως του φακέλου και αξιολογήσεως των συνθηκών της αγοράς εργασίας, της καταστάσεως της επιχειρήσεως και του συμφέροντος της εθνικής οικονομίας, την εν όλω ή εν μέρει υλοποίηση των σχεδιαζόμενων απολύσεων». Ωστόσο το Δικαστήριο, σε μια σιβυλλικού χαρακτήρα κρίση του, αποφάνθηκε, ότι εναπόκειται στο ΣτΕ να κρίνει αν η εθνική ρύθμιση, λόγω των τριών κριτηρίων αξιολογήσεως στα οποία παραπέμπει (συνθήκες της αγοράς εργασίας, κατάσταση της επιχειρήσεως και συμφέρον της εθνικής οικονομίας) αλλά και της κατά περίπτωση εφαρμογής της, «έχει ως συνέπεια να καθίστανται οι διατάξεις της Οδηγίας άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας». Στην περίπτωση αυτή το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει να θεωρήσει τη επίμαχη ρύθμιση αντίθετη με τις διατάξεις της Οδηγίας 98/59.

Σχετικά με τη συμφωνία της ελληνικής ρύθμισης για τις ομαδικές απολύσεις με τις διατάξεις του άρθρου 49 ΣΛΕΕ για την ελευθερία εγκαταστάσεως, σε συνδυασμό με το άρθρο 16 για την προστασία της επιχειρηματικής ελευθερίας το Δικαστήριο, επαναλαμβάνοντας την πάγια νομολογία του, θεώρησε:

Πρώτον, ότι η δραστηριότητα της γαλλικής Lafarge στην Ελλάδα, που κατέχει το 89% του κεφαλαίου της ΑΓΕΤ Ηρακλής, υπάγεται στην ελευθερία εγκαταστάσεως, που μεταξύ άλλων, καλύπτει και την περίπτωση «που μια εταιρία ή υπήκοος Κράτους-μέλους αποκτά, στο κεφάλαιο εταιρίας εγκατεστημένης σε άλλο Κράτος-μέλος, συμμετοχή η οποία του επιτρέπει να ασκεί αδιαμφισβήτητη επιρροή στις αποφάσεις της εταιρίας αυτής και να καθορίζει τις δραστηριότητές της».

Δεύτερον, η πραγματική άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας εγκαταστάσεως περιλαμβάνει ως αναγκαίο συμπλήρωμα αφενός τη δυνατότητα της θυγατρικής, του πρακτορείου ή του υποκαταστήματος που έχει δημιουργηθεί από νομικό πρόσωπο εγκατεστημένο σε άλλο Κράτος-μέλος να προσλαμβάνει εργαζομένους στο Κράτος-μέλος υποδοχής, εφόσον τούτο απαιτείται για τη δραστηριότητα που σκοπεύει να αναπτύξει εκεί και αφετέρου «τη δυνατότητα καθορισμού της φύσεως και του εύρους της οικονομικής δραστηριότητας που πρόκειται να αναπτυχθεί στο κράτος μέλος υποδοχής και, ιδίως, του μεγέθους των εγκαταστάσεων και του αριθμού των εργαζομένων που απαιτούνται προς τούτο, καθώς και την ευχέρεια συρρικνώσεως, εν συνεχεία, ή ακόμη και παύσεως της δραστηριότητας αυτής και της λειτουργίας της προαναφερθείσας εγκαταστάσεως».

Τρίτον, στους καταργούμενους κατά το άρθρο 49 ΣΛΕΕ περιορισμούς υπάγονται μεταξύ άλλων και «όλα τα μέτρα που, μολονότι εφαρμόζονται χωρίς διάκριση βάσει υπηκοότητας, εντούτοις μπορούν να παρεμποδίσουν ή να καταστήσουν λιγότερο ελκυστική την άσκηση της ελευθερίας εγκαταστάσεως». Ένας τέτοιος περιορισμός είναι και η επίδικη ελληνική ρύθμιση, στο βαθμό που «η απόφαση, περί διενέργειας ομαδικής απολύσεως συνιστά θεμελιώδη απόφαση για τον βίο μιας επιχειρήσεως».

Τέταρτον, ένας περιορισμός στην ελευθερία εγκαταστάσεως επιτρέπεται «μόνον εφόσον δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος» και επιπλέον «είναι κατάλληλος για τη διασφάλιση της επιτεύξεως του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρο» (αρχή αναλογικότητας). Εξάλλου, «τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται

από τον Χάρτη έχουν εφαρμογή σε όλες τις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης και ότι απαιτείται, ως εκ τούτου, σεβασμός των δικαιωμάτων αυτών στην περίπτωση εθνικής νομοθετικής ρυθμίσεως που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω δικαίου».

Με βάση τα παραπάνω, αρχικά, το Δικαστήριο, έλεγξε αν οι προβλεπόμενες από τον ν. 1387/1983 προϋποθέσεις αποτελούν επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, που ως τέτοιοι μπορούν να δικαιολογήσουν τον περιορισμό της ελευθερίας εγκαταστάσεως. Έτσι, έκρινε ότι «η προστασία του συμφέροντος της εθνικής οικονομίας ως λόγος αμιγώς οικονομικής φύσεως, δεν μπορεί να δικαιολογήσει απαγορευμένους από τη Συνθήκη περιορισμούς». Αντίθετα, έκρινε ότι «στους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζει το Δικαστήριο συγκαταλέγεται η προστασία των εργαζομένων και η αύξηση της απασχόλησης και των προσλήψεων, η οποία, ως σκοπούσα ιδίως στη μείωση της ανεργίας, αποτελούν θεμιτό σκοπό της κοινωνικής πολιτικής». Επιπρόσθετα το ΔΕΕ επισήμανε ότι, «όπως προκύπτει από το άρθρο 3, παράγραφος 3, ΣΕΕ, η Ένωση δεν θεσπίζει απλώς μια εσωτερική αγορά, αλλά εργάζεται για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης, με γνώμονα, μεταξύ άλλων, την κοινωνική οικονομία της αγοράς με υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο, προάγει δε επίσης την κοινωνική συνοχή»

Κατόπιν, το Δικαστήριο έθεσε τους προβλεπόμενους περιορισμούς υπό τον έλεγχο της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας. Έτσι, αφού τόνισε ότι, τα Κράτη-μέλη διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως κατά την επιλογή των μέτρων που είναι πρόσφορα για την επίτευξη των σκοπών της κοινωνικής πολιτικής τους, πλην όμως το περιθώριο αυτό εκτιμήσεως δεν δικαιολογεί να θίγονται τα δικαιώματα που αντλούν οι ιδιώτες από τις σχετικές με τις θεμελιώδεις ελευθερίες τους διατάξεις των Συνθηκών, έκρινε ότι, «δεν είναι αντίθετη στην ελευθερία εγκαταστάσεως που κατοχυρώνεται με το άρθρο 49 ΣΛΕΕ ούτε στην επιχειρηματική ελευθερία που κατοχυρώνεται με το άρθρο 16 του Χάρτη εθνική νομοθετική ρύθμιση κράτους μέλους κατά την οποία τα σχέδια ομαδικών απολύσεων πρέπει, προτού υλοποιηθούν, να κοινοποιούνται σε εθνική αρχή με εξουσία ελέγχου στο πλαίσιο της οποίας δύναται, σε ορισμένες περιπτώσεις, να εναντιώνεται σε τέτοιο σχέδιο για λόγους προστασίας των εργαζομένων και της απασχόλησης». Κατά το

Δικαστήριο «ένας μηχανισμός ρυθμίσεως των ομαδικών απολύσεων δεν θίγει καταρχήν το ουσιαστικό περιεχόμενο της επιχειρηματικής ελευθερίας που κατοχυρώνεται με το άρθρο 16 του Χάρτη», η οποία «δεν αποτελεί απόλυτο προνόμιο, αλλά πρέπει να νοείται σε σχέση με τη λειτουργία της στην κοινωνία». Αντίθετα, «η επιχειρηματική ελευθερία μπορεί να υπόκειται σε ευρύ φάσμα επεμβάσεων της δημόσιας αρχής, δυναμένων να θέτουν, προς το γενικό συμφέρον, περιορισμούς στην άσκηση της οικονομικής δραστηριότητας». Εξάλλου, ένα σύστημα όπως το επίδικο «δεν συνεπάγεται, ως εκ της φύσεώς του, τον αποκλεισμό κάθε δυνατότητας των επιχειρήσεων να προβαίνουν σε ομαδικές απολύσεις, αλλά αποσκοπεί μόνο στη ρύθμιση της δυνατότητας αυτής». Ωστόσο, επισήμανε ότι «ένα εθνικό σύστημα ρυθμίσεως πρέπει να κατατείνει στη δίκαιη εξισορρόπηση μεταξύ, αφενός, των συμφερόντων που συνδέονται με την προστασία των εργαζομένων και της απασχόλησης, έναντι, ιδίως, των αδικαιολόγητων απολύσεων και έναντι των συνεπειών των ομαδικών απολύσεων για τους εργαζόμενους, και, αφετέρου, των συμφερόντων που σχετίζονται με την ελευθερία εγκαταστάσεως και την επιχειρηματική ελευθερία των επιχειρηματιών, οι οποίες κατοχυρώνονται με τα άρθρα 49 ΣΛΕΕ και 16 του Χάρτη». Με βάση της παραπάνω σκέψεις το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο μηχανισμός που καθιερώνει ο ελληνικός νόμος για τις ομαδικές απολύσεις «είναι ικανός να διασφαλίσει την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών γενικού συμφέροντος», στο βαθμό που «δεν προκύπτει ότι μέτρα λιγότερο περιοριστικά θα μπορούσαν να διασφαλίσουν την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών κατά τρόπο εξίσου αποτελεσματικό με τον εν λόγω μηχανισμό». Επομένως έκρινε ότι, «εξεταζόμενο επί της αρχής, ένα τέτοιο ρυθμιστικό πλαίσιο των προϋποθέσεων πραγματοποιήσεως ομαδικών απολύσεων μπορεί να ικανοποιεί τις επιταγές της αρχής της αναλογικότητας και, συνεπώς, να είναι, υπό το πρίσμα αυτό, συμβατό με τα άρθρα 49 ΣΛΕΕ και 16 του Χάρτη».

Το Δικαστήριο, πάντως, δεν περιορίστηκε σε μια επί της αρχής εξέταση του επίδικου συστήματος κατά τα παραπάνω αλλά εξέτασε τα επί μέρους στοιχεία που το συγκροτούν και ειδικότερα τα κριτήρια τα οποία πρέπει να λάβει υπόψη του ο Υπουργός κατά τη λήψη της απόφασής του. Σχετικά διαπίστωσε ότι «τα κριτήρια αυτά έχουν διατυπωθεί κατά τρόπο υπέρμετρα γενικό και ασαφή» ενώ στο βαθμό που «η εξουσία επεμβάσεως κράτους μέλους ή δημόσιας αρχής δεν υπόκειται σε

καμία προϋπόθεση, πέραν της γενικής διατυπώσεως ορισμένων κριτηρίων και χωρίς να διευκρινίζονται οι συγκεκριμένες και αντικειμενικές περιστάσεις ασκήσεως της εξουσίας αυτής προκαλείται σοβαρός περιορισμός της οικείας ελευθερίας», ο οποίος, προκειμένου περί αποφάσεων οι οποίες έχουν θεμελιώδη σημασία για τον βίο της επιχειρήσεως, δύναται να επιφέρει την πλήρη αποδυνάμωση της συγκεκριμένης ελευθερίας. Τούτο κατά το Δικαστήριο συμβαίνει γιατί «οι ενδιαφερόμενοι εργοδότες δεν γνωρίζουν υπό ποιες συγκεκριμένες και αντικειμενικές περιστάσεις μπορεί να ασκηθεί η εξουσία αυτή, καθώς οι περιπτώσεις δυνητικής ασκήσεως της εν λόγω εξουσίας είναι πολυάριθμες, απροσδιόριστες και μη προσδιορίσιμες, με συνέπεια η αρμόδια αρχή να διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως που δεν μπορεί ευχερώς να ελεγχθεί. Τέτοια κριτήρια, τα οποία είναι ασαφή και δεν στηρίζονται σε αντικειμενικές και δυνάμενες να ελεγχθούν προϋποθέσεις, υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών μέτρο και, ως εκ τούτου, δεν ικανοποιούν τις επιταγές της αρχής της αναλογικότητας». Με βάση τα παραπάνω και σε απάντηση του δεύτερου σκέλους του πρώτου ερωτήματος του Στε το Δικαστήριο έκρινε ότι «ένα σύστημα ελέγχου και εναντιώσεως όπως αυτό που έχει θεσπιστεί με την επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση δεν συνάδει, λόγω των επιμέρους στοιχείων του, με τις απαιτήσεις που, παραβιάζει το άρθρο 49 ΣΛΕΕ ενώ για τους ίδιους λόγους, μια τέτοια ρύθμιση παραβιάζει επίσης την αρχή της αναλογικότητας, η οποία κατοχυρώνεται με το άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη και, συνεπώς, παραβιάζει το άρθρο 16 αυτού».

Το Δικαστήριο, εξάλλου, τοποθετήθηκε αρνητικά στο δεύτερο ερώτημα του Στε, με το οποίο του ζητήθηκε κατ' ουσία, να διευκρινίσει αν μια αντίθετη με το ενωσιακό δίκαιο εθνική ρύθμιση, όπως η επίδικη, θα μπορούσε να κριθεί με συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης «εφόσον συντρέχουν σοβαροί κοινωνικοί λόγοι, υπό συνθήκες που χαρακτηρίζονται από οξεία οικονομική κρίση και ιδιαίτερα υψηλού ποσοστού ανεργίας». Συγκεκριμένα τόνισε ότι, εφόσον το εθνικό δικαστήριο διαπιστώσει ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση είναι ικανή να καταστήσει τις διατάξεις της Οδηγίας 98/59 άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας και, ως εκ τούτου, είναι αντίθετη στην Οδηγία αυτή, «το γεγονός ότι σε εθνικό επίπεδο επικρατούν

συνθήκες χαρακτηριζόμενες από οξεία οικονομική κρίση και ιδιαίτερα υψηλό δείκτη ανεργίας ουδόλως σημαίνει ότι το κράτος μέλος επιτρέπεται να εξουδετερώσει την πρακτική αποτελεσματικότητα των διατάξεων της εν λόγω Οδηγίας, καθώς αυτή δεν περιέχει ρήτρα διασφάλισης επιτρέπουσα την κατ' εξαίρεση παρέκκλιση από τις διατάξεις εναρμονίσεως σε περίπτωση που σε εθνικό επίπεδο επικρατούν τέτοιες συνθήκες». Άλλωστε, κατά πάγια νομολογία ουδείς άλλος περιορισμός των δικαιωμάτων που απορρέουν από το άρθρο 49 ΣΛΕΕ μπορεί να δικαιολογηθεί, πλην των προβλεπομένων επιτακτικών λόγων γενικού συμφέροντος.

(β) C-135/15, Republik Griechenland κατά Γρηγορίου Νικηφορίδη. Η αίτηση προδικαστικής απόφασης εκ μέρους του Bundesarbeitsgericht (ομοσπονδιακό δικαστήριο εργατικών διαφορών, Γερμανία) αφορούσε την ερμηνεία του άρθρου 4, παρ. 3, ΣΕΕ καθώς και του άρθρου 9, παρ. 3, και του άρθρου 28 του Κανονισμού Ρώμη Ι⁶, ο οποίος αντικατέστησε, μεταξύ των Κρατών μελών της ΕΕ τη Σύμβαση της Ρώμης του 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές⁷.

Η σημασία της υπόθεσης είναι μεγάλη καθώς αντιμετώπισθηκε για πρώτη φορά από το Δικαστήριο το ζήτημα των διατάξεων άμεσης εφαρμογής αλλοδαπού δικαίου, το οποίο αν και απασχόλησε έντονα τη θεωρία, δεν έτυχε παρά ελάχιστης νομολογιακής επεξεργασίας. Στη υπόθεση Νικηφορίδη το γερμανικό δικαστήριο προβληματίσθηκε αν θα εφαρμόσει τους ελληνικούς νόμους 3833/2010 και 3845/2010 ως διατάξεις άμεσης εφαρμογής, αν και η σύμβαση εργασίας μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και του Νικηφορίδη διέπονταν από το γερμανικό δίκαιο. Το Δικαστήριο εξέτασε τη χρονική εφαρμογή (ratione temporis) του Κανονισμού Ρώμη Ι για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές σε μια σύμβαση η οποία τροποποιήθηκε μεταγενέστερα. Εξέτασε, επίσης, αν το άρθρο 9, παρ. 3 του εν λόγω Κανονισμού, που αντικατέστησε το άρθρο 7, παρ. 1 της Σύμβασης της Ρώμης, απέκλειε τη λήψη υπόψη διατάξεων άμεσης εφαρμογής πλην εκείνων του κράτους

⁶Κανονισμός (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, L 177/2008, σελ. 6, και διορθωτικό Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, L 309/2009, σελ. 87 (Κανονισμός Ρώμη Ι)

⁷Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, L 266/19809, σελ. 1

του forum ή του κράτους στο οποίο πρέπει να εκπληρωθούν ή έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση. Οι δυσχέρειες κατανόησης των ζητημάτων που συναρτώνται με τις διατάξεις άμεσης εφαρμογής αλλοδαπού δικαίου ανακύπτουν σε μεγάλο βαθμό από το γεγονός ότι τα προβλήματα αυτά ρυθμίζονται με διαφορετικό τρόπο από τη Σύμβαση της Ρώμης, από το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο των Κρατών-μελών και από τον Κανονισμό Ρώμη Ι. Σε αντίθεση προς το άρθρο 7, παρ. 1 της Σύμβασης της Ρώμης, το άρθρο 9, παρ. 3 του Κανονισμού Ρώμη Ι εξαρτά την αναγνώριση ισχύος στις διατάξεις αλλοδαπού δικαίου από αυστηρώς καθοριζόμενες προϋποθέσεις⁸.

Η αίτηση προδικαστικής παραπομπής υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας (Republik Griechenland) και του Γρηγορίου Νικηφορίδη, Έλληνα υπηκόου που εργάζονταν ως δάσκαλος στο ελληνικό δημοτικό σχολείο της Νυρεμβέργης, σχετικά, μεταξύ άλλων, με τη μείωση των μεικτών αποδοχών του κατόπιν της ψήφισης από την Ελλάδα δύο νόμων για τη μείωση του δημοσίου ελλείμματος. Συγκεκριμένα, η Ελληνική Δημοκρατία με τον ν. 3833/2010 για την προστασία της εθνικής οικονομίας με επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης, επέβαλε τη μείωση κατά ποσοστό 12 % των πάσης φύσεως επιδομάτων, αποζημιώσεων και αμοιβών των λειτουργών και υπαλλήλων του Δημοσίου. Η μείωση αυτή αφορούσε και το προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου του Δημοσίου κατισχύοντας κάθε διάταξης συλλογικής σύμβασης εργασίας, διαιτητικής απόφασης ή ατομικής σύμβασης εργασίας. Κατόπιν με τον ν. 3845/2010, «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» επιβλήθηκε νέα μείωση 3 % στις αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων. Ο Γρ. Νικηφορίδης άσκησε αγωγή ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων κατά του Ελληνικού Δημοσίου με την οποία ζήτησε να του καταβληθούν οι περικοπείσες αποδοχές της περιόδου Οκτωβρίου 2010 - Δεκεμβρίου 2012. Το

⁸Βλ. σχ. ΔΕΕ C-135/15, Nikiforidis, 18.10.2016 (Κανονισμός Ρώμη Ι σε εργατικές διαφορές) – Παρατηρήσεις Β. Τζώρτζη, ΕΕΕυρΔ, 2016:4, σ. 470

Bundesarbeitsgericht το οποίο επιλήφθηκε τελικά⁹ απέρριψε την ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η Ελληνική Δημοκρατία επικαλούμενη την ετεροδικία του ελληνικού κράτους, κρίνοντας ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη σχέση εργασίας είναι ιδιωτικού δικαίου. Επισήμανε δε ότι οι νόμοι 3833/2010 και 3845/2010 μειώνουν τις αποδοχές όλων των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα της Ελληνικής Δημοκρατίας είτε αυτοί εργάζονται στην Ελλάδα είτε στην αλλοδαπή. Το δικαστήριο αυτό εκτίμησε ότι οι κρίσιμες διατάξεις των επίμαχων νόμων πληρούν τις προϋποθέσεις για να θεωρηθούν ως διατάξεις άμεσης εφαρμογής κατά την έννοια του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Ωστόσο το γερμανικό δικαστήριο έκρινε ότι για την επίλυση της διαφοράς καθοριστική σημασία έχει το ζήτημα αν οι ελληνικοί ν. 3833/2010 και 3845/2010 μπορούν να τύχουν άμεσης ή έμμεσης εφαρμογής σε σύμβαση εργασίας που εκτελείται στη Γερμανία και διέπεται από το γερμανικό δίκαιο, το οποίο προβλέπει ότι, σε περίπτωση που δεν έχει επέλθει τροποποίηση ή τροποποιητική καταγγελία (Änderungskündigung) της σύμβασης εργασίας, δεν επιτρέπονται μειώσεις αποδοχών, όπως αυτές στις οποίες προέβη η Ελληνική Δημοκρατία. Στο πλαίσιο αυτό, το Bundesarbeitsgericht επισήμανε ότι αν ο Κανονισμός Ρώμη Ι δεν είχε εφαρμογή στην υπόθεση, το άρθρο 34 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch - EGBGB) θα του επέτρεπε να συνεκτιμήσει διατάξεις άμεσης εφαρμογής αλλοδαπού δικαίου, τουλάχιστον ως πραγματικό στοιχείο, στο πλαίσιο εφαρμογής των κανόνων του εφαρμοστέου δικαίου που περιέχουν «*αόριστες νομικές έννοιες*». Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Bundesarbeitsgericht αποφάσισε να υποβάλει στο ΔΕΕ ΤΑ εξής προδικαστικά ερωτήματα:

⁹Το Μάρτιο του 2012, το Arbeitsgericht Nürnberg (δικαστήριο εργατικών διαφορών της Νυρεμβέργης) απέρριψε την αγωγή του Νικηφορίδη κατά του Ελληνικού Δημοσίου, επικαλούμενο ετεροδικία του ελληνικού κράτους. Ωστόσο, τον Σεπτέμβριο του 2013, το Landesarbeitsgericht Nürnberg (δευτεροβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών της Νυρεμβέργης) εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση και αποφάνθηκε υπέρ του Γ. Νικηφορίδη. Κατά της απόφασης του Landesarbeitsgericht η Ελληνική Δημοκρατία άσκησε αίτηση αναίρεσης ενώπιον του Bundesarbeitsgericht.

«1) Έχει το άρθρο 28 του Κανονισμού Ρώμη I την έννοια ότι αυτός εφαρμόζεται επί εργασιακών σχέσεων αποκλειστικώς και μόνον όταν η έννομη σχέση στηρίζεται σε σύμβαση εργασίας η οποία έχει συναφθεί μετά τις 16 Δεκεμβρίου 2009, ή μήπως κάθε μεταγενέστερη συναίνεση των συμβαλλομένων για την εξακολούθηση της εργασιακής σχέσης υπό την ίδια ή υπό τροποποιημένη μορφή έχει ως αποτέλεσμα να τυγχάνει εφαρμογής ο εν λόγω κανονισμός;

2) Αποκλείει το άρθρο 9, παρ. 3, του Κανονισμού Ρώμη I μόνον την άμεση εφαρμογή υπερισχυουσών διατάξεων αναγκαστικού δικαίου (άμεσης εφαρμογής) τρίτης χώρας στην οποία δεν πρέπει να εκπληρωθούν ή δεν έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση ή μήπως και την έμμεση συνεκτίμηση των διατάξεων αυτών κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας της χώρας της οποίας το δίκαιο διέπει τη σύμβαση;

3) Έχει σημασία από νομικής άποψης η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας κατά το άρθρο 4, παρ. 3, ΣΕΕ, όταν τα εθνικά δικαστήρια αποφασίζουν αν θα εφαρμόσουν κατά τρόπο άμεσο ή έμμεσο υπερισχύουσες διατάξεις αναγκαστικού δικαίου (άμεσης εφαρμογής) τρίτης χώρας;»

Με το πρώτο ερώτημα, το γερμανικό δικαστήριο ζήτησε να διευκρινιστεί αν το άρθρο 28 του Κανονισμού Ρώμη I πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οι διατάξεις του εφαρμόζονται μόνο στις σχέσεις εργασίας βάσει σύμβασης συναφθείσας μετά τις 16 Δεκεμβρίου 2009 ή υπό την έννοια ότι εφαρμόζονται επίσης στις σχέσεις εργασίας που συνάπτονται το αργότερο κατά την ημερομηνία αυτή, τα δε συμβαλλόμενα μέρη συναινούν, μετά την εν λόγω ημερομηνία, στη συνέχιση της εκτέλεσής τους, υπό την ίδια ή υπό τροποποιημένη μορφή. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 28 του Κανονισμού Ρώμη I προβλέπει ότι ο αυτός εφαρμόζεται στις συμβάσεις που συνάπτονται από τις 17 Δεκεμβρίου 2009, χωρίς να πραγματοποιεί διάκριση μεταξύ των διαφορετικών ειδών συμβάσεων που εμπίπτουν στο *ratione materiae* πεδίο εφαρμογής του. Η σύμβαση όμως του Ελληνικού Δημοσίου με τον Νικηφορίδη συνάφθηκε αρχικώς το 1996. Το Δικαστήριο σύμφωνα με την πάγια νομολογία του υπενθύμισε ότι «το άρθρο 28 του Κανονισμού Ρώμη I πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο αυτοτελή και ενιαίο, δεδομένου ότι δεν περιλαμβάνει οποιαδήποτε παραπομπή στο δίκαιο των Κρατών-

μελών». Κατά τα συνέπεια δυνάμει του άρθρου 28 ο Κανονισμός Ρώμη Ι έχει εφαρμογή μόνο στις συμβατικές σχέσεις που γεννώνται με αμοιβαία συναίνεση, όπως αυτή εκδηλώθηκε μετά τις 17 Δεκεμβρίου 2009. Παρά ταύτα διερεύνησε, για την απάντηση στο πρώτο ερώτημα, αν, στην περίπτωση σύμβασης εργασίας συναφθείσας πριν από τις 17 Δεκεμβρίου 2009, ενδεχόμενη τροποποίησή της κατά ή μετά την ανωτέρω ημερομηνία, κατόπιν συμφωνίας των αντισυμβαλλομένων, μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι συνάφθηκε νέα σύμβαση εργασίας μεταξύ των ίδιων αυτών συμβαλλομένων από την εν λόγω ημερομηνία, κατά την έννοια του άρθρου 28 του Κανονισμού Ρώμη Ι, με αποτέλεσμα η εν λόγω σύμβαση να εμπίπτει στο χρονικό πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού αυτού. Σχετικά επισήμανε, προστρέχοντας στις προπαρασκευαστικές εργασίες της υιοθέτησης του Κανονισμού Ρώμη Ι, ότι ο νομοθέτης της Ένωσης απέκλεισε τη δυνατότητα άμεσης εφαρμογής του Κανονισμού Ρώμη Ι, που θα είχε ως συνέπεια να καλυφθούν από το πεδίο εφαρμογής του τα μελλοντικά αποτελέσματα συμβάσεων οι οποίες έχουν συναφθεί πριν από τις 17 Δεκεμβρίου 2009. Η επιλογή αυτή θα υπονομεύονταν αν οποιαδήποτε τροποποίηση, ακόμη και η ελάχιστη, την οποία επιφέρουν οι συμβαλλόμενοι από τις 17 Δεκεμβρίου 2009 και μετά σε σύμβαση συναφθείσα πριν από την ημερομηνία αυτή θα αρκούσε ώστε να θεωρηθεί ότι η οικεία σύμβαση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω Κανονισμού. Μια τέτοια ερμηνεία κατά το Δικαστήριο «θα ήταν αντίθετη στην αρχή της ασφάλειας δικαίου, αφού θα υπονόμειε την προβλεψιμότητα της έκβασης των διαφορών και την ασφάλεια ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο». Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο μια σύμβαση συναφθείσα πριν από τις 17 Δεκεμβρίου 2009 να εμπίπτει, τελικά, στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού Ρώμη Ι, αν αυτή «έχει υποστεί τέτοιας έκτασης τροποποίηση, συμφωνημένη μεταξύ των αντισυμβαλλομένων κατά ή μετά την ημερομηνία αυτή, ώστε να πρόκειται όχι για απλή επικαιροποίηση ή προσαρμογή της εν λόγω σύμβασης, αλλά για δημιουργία νέας έννομης σχέσης μεταξύ των εν λόγω αντισυμβαλλομένων, με αποτέλεσμα να πρέπει να θεωρηθεί ότι η αρχική σύμβαση αντικαταστάθηκε με νέα, συναφθείσα από την εν λόγω ημερομηνία». Απαντώντας δε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα τόνισε ότι «το άρθρο 28 του κανονισμού Ρώμη Ι έχει την έννοια ότι συμβατική σχέση εργασίας γεννηθείσα πριν από τις 17 Δεκεμβρίου 2009 εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού

μόνον εφόσον η σχέση αυτή έχει τροποποιηθεί σε τέτοια έκταση, κατόπιν αμοιβαίας συναίνεσης των αντισυμβαλλομένων εκδηλωθείσας κατά ή μετά την ημερομηνία αυτή, ώστε να πρέπει να θεωρηθεί ότι η αρχική σύμβαση αντικαταστάθηκε με νέα, συναφθείσα κατά ή μετά την εν λόγω ημερομηνία, πράγμα που απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να καθορίσει».

Με το δεύτερο και τρίτο ερώτημα, τα οποία το ΔΕΕ εξέτασε από κοινού, ζητήθηκε κατ' ουσία, αφενός, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 9, παρ. 3, του Κανονισμού Ρώμη Ι έχει την έννοια ότι αποκλείει τη δυνατότητα του δικαστή του forum να συνεκτιμήσει άμεσα ή έμμεσα, δυνάμει του εθνικού δικαίου, που διέπει τη σύμβαση, άλλες διατάξεις άμεσης εφαρμογής πλην εκείνων του κράτους του forum ή του κράτους στο οποίο πρέπει να εκπληρωθούν ή έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση και, αφετέρου, να προσδιοριστούν οι ενδεχόμενες απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας του άρθρου 4, παρ. 3, ΣΕΕ, όσον αφορά την εκ μέρους του δικαστή του forum άμεση ή έμμεση συνεκτίμηση των άλλων αυτών διατάξεων άμεσης εφαρμογής.

Το Δικαστήριο, αφού επισήμανε σχετικά ότι «*οι διατάξεις άμεσης εφαρμογής είναι κανόνες αναγκαστικού δικαίου η τήρηση των οποίων κρίνεται πρωταρχικής σημασίας από μια χώρα για τη διασφάλιση των δημοσίων συμφερόντων της, σε τέτοιο βαθμό ώστε να επιβάλλεται η εφαρμογή τους σε κάθε περίπτωση που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής τους, ανεξάρτητα από το δίκαιο που είναι εφαρμοστέο στη σύμβαση σύμφωνα με τον ίδιο κανονισμό*», διαπίστωσε ότι η παρ. 2 του άρθρου 9 προβλέπει ότι οι διατάξεις του Κανονισμού Ρώμη Ι δεν απαγορεύουν την εφαρμογή των διατάξεων άμεσης εφαρμογής του κράτους του forum. Η παρ. 3 του ίδιου άρθρου ορίζει, εξάλλου, ότι είναι δυνατό να δοθεί ισχύς από τον δικαστή του forum στις διατάξεις άμεσης εφαρμογής της χώρας όπου πρέπει να εκπληρωθούν ή έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από τη σύμβαση, στο μέτρο που οι εν λόγω διατάξεις άμεσης εφαρμογής καθιστούν παράνομη την εκτέλεση της σύμβασης. Στην εν λόγω παρ. 3 διευκρινίζεται ακόμα ότι, πριν δοθεί ισχύς στις τελευταίες αυτές διατάξεις άμεσης εφαρμογής, ο δικαστής του forum λαμβάνει υπόψη τη φύση και τον σκοπό τους καθώς και τις συνέπειες της εφαρμογής ή της μη εφαρμογής τους. Κατά το Δικαστήριο, αν και όσον αφορά

τις συμβάσεις εργασίας, από το άρθρο 8, παρ. 1 του Κανονισμού η αυτονομία της βούλησης των μερών ως προς την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου συνιστά τη γενική αρχή την οποία κατοχυρώνει ο Κανονισμός Ρώμη Ι, το άρθρο 9 του εν λόγω Κανονισμού παρεκκλίνει από την εν λόγω αρχή με σκοπό να παράσχει στον δικαστή του forum τη δυνατότητα, υπό εξαιρετικές περιστάσεις, να λαμβάνει υπόψη λόγους δημοσίου συμφέροντος. Η παρέκκλιση αυτή, πάντως πρέπει να ερμηνεύεται στενά, αφού *«η δυνατότητα του δικαστή του forum να εφαρμόζει διατάξεις άμεσης εφαρμογής που ανήκουν στην έννομη τάξη Κρατών-μελών άλλων από εκείνα που ορίζει ρητά και περιοριστικά το άρθρο 9, παρ. 2 και 3, του Κανονισμού Ρώμη Ι ενδέχεται να υπονομεύσει την πλήρη επίτευξη του γενικού σκοπού του, που έγκειται στην ασφάλεια δικαίου στον ευρωπαϊκό χώρο δικαιοσύνης»*. Εξάλλου, η αναγνώριση στον δικαστή του forum της δυνατότητας να εφαρμόζει, δυνάμει του εφαρμοστέου στη σύμβαση δικαίου, άλλες διατάξεις άμεσης εφαρμογής πλην των οριζόμενων στο άρθρο 9 του Κανονισμού Ρώμη Ι θα μπορούσε *«να θίξει τον σκοπό που επιδιώκει το άρθρο 8, ο οποίος έγκειται στην εξασφάλιση, κατά το μέτρο του δυνατού, της τήρησης των κανόνων προστασίας του εργαζομένου τους οποίους προβλέπει το δίκαιο της χώρας στην οποία αυτός ασκεί τις επαγγελματικές του δραστηριότητες»*. Κατά συνέπεια το άρθρο 9 του Κανονισμού Ρώμη Ι έχει την έννοια ότι αποκλείει τη δυνατότητα του δικαστή να εφαρμόζει, ως νομικούς κανόνες, διατάξεις άμεσης εφαρμογής άλλες από εκείνες του κράτους του forum ή του κράτους στο οποίο πρέπει να εκπληρωθούν ή έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση. Έτσι, στο βαθμό που η σύμβαση εργασίας του Γρ. Νικηφορίδη εκτελέστηκε στη Γερμανία και το αιτούν δικαστήριο είναι γερμανικό, το τελευταίο δεν μπορεί να εφαρμόσει εν προκειμένω, άμεσα ή έμμεσα, τις ελληνικές διατάξεις άμεσης εφαρμογής τις οποίες παραθέτει με την αίτηση προδικαστικής απόφασης. Αντίθετα, *«το άρθρο 9 του εν λόγω Κανονισμού δεν απαγορεύει τη συνεκτίμηση, ως πραγματικό στοιχείο, διατάξεων άμεσης εφαρμογής άλλου κράτους πλην του κράτους του forum ή του κράτους στο οποίο πρέπει να εκπληρωθούν ή έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση, εφόσον τούτο προβλέπεται από ουσιαστικό κανόνα του δικαίου που είναι εφαρμοστέο στη σύμβαση δυνάμει των διατάξεων του ίδιου Κανονισμού»*. Συγκεκριμένα, *«ο Κανονισμός Ρώμη Ι εναρμονίζει τους κανόνες σύγκρουσης νόμων*

όσον αφορά τις συμβατικές ενοχές και όχι τους ουσιαστικούς κανόνες του δικαίου των συμβάσεων». Στο μέτρο που οι τελευταίοι αυτοί κανόνες προβλέπουν τη δυνατότητα του δικαστή του forum να λαμβάνει υπόψη, ως πραγματικό στοιχείο, διάταξη άμεσης εφαρμογής που ανήκει στην έννομη τάξη άλλου κράτους πλην του κράτους του forum ή του κράτους εκπλήρωσης των συμβατικών παροχών, το άρθρο 9 του Κανονισμού αυτού δεν μπορεί να εμποδίσει το επιληφθέν δικαστήριο να συνεκτιμήσει το εν λόγω πραγματικό στοιχείο. Υπό τις συνθήκες αυτές, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει αν οι ελληνικοί νόμοι 3833/2010 και 3845/2010 μπορούν να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο της εκτίμησης των κρίσιμων εν προκειμένω πραγματικών περιστατικών υπό το πρίσμα του ουσιαστικού δικαίου που είναι εφαρμοστέο στη σύμβαση εργασίας της κύριας δίκης.

Τέλος, το Δικαστήριο κατέληξε στη θέση ότι η αρχή της καλόπιστης συνεργασίας (άρθρο 4 παρ. 3 ΣΕΕ) δεν οδηγεί σε διαφορετικό συμπέρασμα, στο βαθμό που η αρχή αυτή δεν εξουσιοδοτεί τα Κράτη-μέλη να παρακάμπτουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης και, ως εκ τούτου, δεν επιτρέπει στο αιτούν δικαστήριο να αγνοήσει τον εξαντλητικό χαρακτήρα της κατά το άρθρο 9 του Κανονισμού Ρώμη Ι απαρίθμησης των διατάξεων άμεσης εφαρμογής, στις οποίες μπορεί να δοθεί ισχύς, προκειμένου να δοθεί ισχύς νομικού κανόνα στις επίμαχες στην κύρια δίκη ελληνικές διατάξεις άμεσης εφαρμογής. Κατόπιν όλων των παραπάνω σκέψεων το Δικαστήριο σε απάντηση στο δεύτερο και στο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «το άρθρο 9, παράγραφος 3, του κανονισμού 593/2008 έχει την έννοια ότι αποκλείει τη δυνατότητα του δικαστή του forum να εφαρμόζει, ως νομικούς κανόνες, άλλες διατάξεις άμεσης εφαρμογής πλην εκείνων του κράτους του forum ή του κράτους στο οποίο πρέπει να εκπληρωθούν ή έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση, αλλά δεν απαγορεύει την εκ μέρους του εν λόγω δικαστή συνεκτίμηση, ως πραγματικό στοιχείο, τέτοιων άλλων διατάξεων άμεσης εφαρμογής, εφόσον τούτο προβλέπεται από ουσιαστικό κανόνα του δικαίου που είναι εφαρμοστέο στη σύμβαση δυνάμει των διατάξεων του ίδιου κανονισμού. Την ερμηνεία αυτή δεν αναιρεί η επίκληση της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ».

(γ) C-292/14, Ελληνικό Δημόσιο κατά Στέφανου Στρουμπούλη κλπ. Οι αναιρεσίβλητοι Έλληνες ναυτικοί συνήψαν στις 14/7/1994 στον Πειραιά συμβάσεις ναυτικής εργασίας με την εταιρία Panagia Malta Ltd, με καταστατική έδρα στη Βαλέττα (Μάλτα), για να εργαστούν σε κρουαζιερόπλοιο υπό σημαία Μάλτας, πλοιοκτησίας της εν λόγω εταιρίας. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι στο επίδικο χρονικό διάστημα η Μάλτα δεν αποτελούσε ακόμη Κράτος-μέλος της ΕΕ. Στις εν λόγω συμβάσεις περιλήφθηκε όρος σύμφωνα με τον οποίο αυτές διέπονταν από το δίκαιο της Μάλτας. Το κρουαζιερόπλοιο ήταν ακινητοποιημένο στο λιμάνι του Πειραιά από τον Σεπτέμβριο του 1992, λόγω κατασχέσεως, και επρόκειτο να χρονοναυλωθεί κατά τη θερινή περίοδο του 1994. Οι αναιρεσίβλητοι, στους οποίους δεν καταβλήθηκαν οι αποδοχές τους για το μετά τη ναυτολόγησή τους χρονικό διάστημα κατά το οποίο παρέμειναν στο εν λόγω πλοίο εν αναμονή της χρονοναυλώσεως, που τελικά ματαιώθηκε, κατήγγειλαν τις συμβάσεις τους στις 15/12/1994. Με την απόφαση 1636/1995 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Πειραιώς η Panagia Malta υποχρεώθηκε να καταβάλει νομιμοτόκως στους ναυτικούς τα ποσά που αντιστοιχούσαν στις δεδουλευμένες αποδοχές τους, στην εις χρήμα καταβολή της τροφής επί του πλοίου, στο επίδομα αδείας και στην αποζημίωση απολύσεως. Μετά από την επιβολή και άλλων κατασχέσεων το επίμαχο πλοίο εκπλειστηριάστηκε στις 7/6/1995. Το ίδιο έτος η Panagia Malta κηρύχθηκε σε πτώχευση από το Πολυμελές Πρωτοδικείο Πειραιώς. Μολονότι οι ναυτικοί ανήγγειλαν τις απαιτήσεις τους δεν ικανοποιήθηκαν στο πλαίσιο της πτωχευτικής διαδικασίας, ελλείψει της αναγκαίας περιουσίας. Κατόπιν τούτων, οι αναιρεσίβλητοι της κύριας δίκης απευθύνθηκαν στον ΟΑΕΔ και ζήτησαν να τύχουν της προστασίας που παρέχεται στους εργαζομένους σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη. Ο εν λόγω Οργανισμός αρνήθηκε τη χορήγηση της ως άνω προστασίας, επειδή αυτοί ως ναυτικοί, καλυπτόμενοι από άλλης μορφής εγγυήσεις, αποκλείονταν από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 80/987 και συνεπώς δεν υπάγονταν ούτε στο πεδίο εφαρμογής του ΠΔ 1/1990. Στις 11/10/1999 οι ναυτικοί άσκησαν ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγή αποζημίωσης κατά του Ελληνικού Δημοσίου, επειδή αυτό δεν είχε διασφαλίσει κατά τα προβλεπόμενα στην Οδηγία 80/987 την πρόσβαση των πληρωμάτων πλοίων σε οργανισμό εγγυήσεως ή, άλλως, σε προστασία ισοδύναμη με εκείνη που προβλέπει

η εν λόγω Οδηγία. Κατόπιν της απορρίψεως της αγωγής τους, οι αναιρεσίβλητοι της κύριας δίκης άσκησαν έφεση. Με την απόφαση 1063/2005, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση κρίνοντας, αφενός, ότι η Οδηγία 80/987 είχε εφαρμογή εν προκειμένω, επειδή η πλοιοκτήτρια εταιρία ασκούσε επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα, όπου βρίσκονταν η πραγματική έδρα της, και το επίμαχο πλοίο έφερε σημαία ευκαιρίας. Αφετέρου, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι ο Έλληνας νομοθέτης κατά τη μεταφορά της Οδηγίας 80/987 στο εθνικό δίκαιο όφειλε να θεσπίσει κανόνες δικαίου οι οποίοι να παρέχουν σε εργαζομένους, όπως οι αναιρεσίβλητοι της κύριας δίκης, προστασία ισοδύναμη με εκείνη της Οδηγίας. Ως προς το σημείο αυτό, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ειδικότερα ότι, αντιθέτως προς όσα προβλέπει το άρθρο 1, παράγραφος 2, της εν λόγω Οδηγίας, το άρθρο 29 του νόμου 1220/1981 δεν παρείχε στους ενδιαφερομένους προστασία ισοδύναμη με εκείνη της οδηγίας αυτής. Το Ελληνικό Δημόσιο άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Το ΣτΕ, λαμβάνοντας υπόψη τα άρθρα 91, 92 και 94 της Συμβάσεως για το δίκαιο της θάλασσας, το διεθνές εθιμικό δίκαιο και την απόφαση Roulsen και Dina Navigation του ΔΕΕ από τις οποίες συνάγεται ο κανόνας ότι κατ' αρχήν τα πλοία έχουν μία και μόνον ιθαγένεια, αυτήν του κράτους νηολογήσεώς τους, οπότε πλοίο νηολογημένο σε τρίτη χώρα δεν μπορεί να λογίζεται ως φέρον την ιθαγένεια Κράτους-μέλους με το αιτιολογικό ότι διατηρεί ουσιώδη δεσμό με το Κράτος μέλος αυτό, έκρινε ότι με την αναίρεση τίθενται ζητήματα ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης. Έτσι, αποφάσισε να αναστείλει την διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Κατά την έννοια των διατάξεων της Οδηγίας 80/987, ναυτικοί κράτους μέλους, οι οποίοι παρείχαν ναυτική εργασία σε πλοίο υπό σημαία τρίτης προς την Ευρωπαϊκή Ένωση χώρας, για τις ανεξόφλητες απαιτήσεις που έχουν κατά της πλοιοκτήτριας εταιρείας, η οποία είχε μεν την καταστατική της έδρα στο έδαφος της τρίτης χώρας πλην η πραγματική της έδρα βρισκόταν στο εν λόγω κράτος μέλος, κηρύχθηκε δε σε πτώχευση από δικαστήριο αυτού του κράτους μέλους, κατά το δίκαιο του κράτους αυτού, λόγω ακριβώς της πραγματικής της έδρας, υπάγονται στις προστατευτικές διατάξεις της οδηγίας αυτής, εν όψει του επιδιωκόμενου με

αυτήν σκοπού και ανεξαρτήτως αν οι συμβάσεις εργασίας διέπονται από το δίκαιο της τρίτης χώρας, το δε κράτος μέλος αδυνατεί να απαιτήσει την συνεισφορά του ξένου προς την έννομη τάξη του πλοιοκτήτη στην χρηματοδότηση του οργανισμού εγγυήσεως;

2) Κατά την έννοια των διατάξεων της Οδηγίας 80/987, θεωρείται, ως ισοδύναμη προστασία, η προβλεπόμενη από το άρθρο 29 του ν. 1220/1981 καταβολή από το Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (NAT) αποδοχών μέχρις ενός τριμήνου, στο ύψος των καθοριζόμενων από τις οικείες συλλογικές συμβάσεις βασικών μισθών και επιδομάτων σε έλληνες ναυτικούς, ναυτολογημένους επί πλοίων υπό ελληνική σημαία ή ξένων συμβεβλημένων μετά του NAT, στην προβλεπόμενη από το άρθρο αυτό περίπτωση, δηλαδή μόνο στην περίπτωση της εγκαταλείψεως αυτών στην αλλοδαπή;»

Με το πρώτο ερώτημα το ΣτΕ ζήτησε κατ' ουσία να διευκρινιστεί αν η Οδηγία 80/987 έχει την έννοια ότι, με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 1, παρ. 2, της ίδιας Οδηγίας, ναυτικοί που διαμένουν σε ορισμένο Κράτος-μέλος και ναυτολογήθηκαν στο ίδιο Κράτος-μέλος από εταιρία με καταστατική μεν έδρα σε τρίτη χώρα, πλην όμως με πραγματική έδρα στο εν λόγω Κράτος-μέλος, για να εργαστούν σε κρουαζιερόπλοιο υπό σημαία της εν λόγω τρίτης χώρας και πλοιοκτησίας της εταιρίας, με σύμβαση εργασίας που ορίζει ως εφαρμοστέο δίκαιο το δίκαιο της ως άνω τρίτης χώρας, πρέπει να υπάγονται στις προστατευτικές διατάξεις της Οδηγίας 80/987 για τις ανεξόφλητες μισθολογικές απαιτήσεις τους κατά της ίδιας ως άνω εταιρίας, μετά την κήρυξή της σε πτώχευση, κατά το δίκαιο του οικείου Κράτους-μέλους, από δικαστήριο του κράτους αυτού.

Το Δικαστήριο απάντησε καταφατικά στο παραπάνω ερώτημα, κρίνοντας ότι οι αναιρεσήβλητοι στην κύρια δίκη έλληνες ναυτικοί υπάγονται στις ευεργετικές διατάξεις την Οδηγίας 80/987. Για την θεμελίωση της κρίσης του αυτής το ΔΕΕ επικαλέστηκε κυρίως τα εξής επιχειρήματα:

Πρώτον, στον κοινωνικό σκοπό της Οδηγίας 80/987 «ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση ελάχιστης προστασίας σε όλους τους μισθωτούς στο επίπεδο της Ένωσης σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη, με την καταβολή των

ανεξόφλητων απαιτήσεων από συμβάσεις ή σχέσεις εργασίας που αφορούν την αμοιβή για συγκεκριμένη περίοδο». Προς τούτο η Οδηγία προβλέπει «ειδικές εγγυήσεις για την καταβολή τέτοιων ανεξόφλητων απαιτήσεων», παραπέμποντας, ωστόσο στο εθνικό δίκαιο για τον καθορισμό των εννοιών «μισθωτός» και «εργοδότης», ενώ τα Κράτη-μέλη μπορούν, κατ' εξαίρεση και υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να αποκλείουν από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων που απαριθμούνται στο παράρτημά της. Ο ανωτέρω κοινωνικός σκοπός της Οδηγίας περιορίζει, εξάλλου, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου την ευχέρεια των Κρατών-μελών να καθορίζουν την ιδιότητα του μισθωτού, αφού αυτά «δεν δύνανται να ορίζουν κατά το δοκούν την έννοια «μισθωτός», διότι άλλως θα διακυβευόταν ο σκοπός αυτός, και, αφετέρου, το περιθώριο εκτιμήσεως που έχουν τα κράτη μέλη ως προς το σημείο αυτό οριοθετείται από τον εν λόγω σκοπό τον οποίο οφείλουν να σέβονται». Κατά το Δικαστήριο οι έλληνες ναυτικοί, ναυτολογούμενοι με σύμβαση, ήταν μισθωτοί κατά το ελληνικό δίκαιο. Εξάλλου, το ΔΕΕ διευκρίνισε ότι για να συντρέχει «κατάσταση αφερεγγυότητας», είναι αναγκαίο, πρώτον, οι νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις του οικείου Κράτους-μέλους να προβλέπουν διαδικασία στρεφόμενη κατά της περιουσίας του εργοδότη και αποβλέπουσα στη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών του, δεύτερον, να επιτρέπεται, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις των μισθωτών από συμβάσεις ή σχέσεις εργασίας, τρίτον, να έχει ζητηθεί η κίνηση της διαδικασίας και, τέταρτον, η αρμόδια αρχή, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες εθνικές διατάξεις, είτε να έχει αποφασίσει την κίνηση της διαδικασίας είτε να έχει διαπιστώσει ότι η επιχείρηση ή η εγκατάσταση του εργοδότη έκλεισε οριστικά και ότι η ανεπάρκεια των διαθέσιμων στοιχείων του ενεργητικού δεν δικαιολογεί την κίνηση της διαδικασίας. Στην κατάσταση αυτή βρέθηκε η εταιρία Panagia Malta, η οποία κηρύχθηκε σε πτώχευση με απόφαση ελληνικού δικαστηρίου ενώ αναγγέλθηκαν στο πλαίσιο της πτωχευτικής διαδικασίας, οι μισθολογικές απαιτήσεις των ναυτικών που όμως δεν ικανοποιήθηκαν ελλείψει της αναγκαίας περιουσίας.

Δεύτερον, στη διαπίστωση ότι το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 80/987 και η σχετική εγγύηση δεν μπορεί να περιορισθεί, όπως υποστήριξε η Επιτροπή, μόνο σε άσκηση δραστηριότητας στο ελληνικό έδαφος. Κατά το Δικαστήριο «η

προβλεπόμενη από την Οδηγία εγγύηση των μισθολογικών απαιτήσεων εφαρμόζεται ανεξαρτήτως των θαλασσιών υδάτων (χωρικά ύδατα ή αποκλειστική οικονομική ζώνη κράτους μέλους ή τρίτης χώρας ή, ακόμη, ανοικτή θάλασσα) στα οποία θα έπλεε το πλοίο επί του οποίου είχαν συμφωνήσει να παράσχουν την εργασία τους οι αναιρεσίβλητοι ναυτικοί». Κρίσιμα στοιχεία κατά το ΔΕΕ είναι (α) η πραγματική έδρα της εταιρίας σε Κράτος-μέλος και (β) η πρόσληψη μισθωτών, που κατοικούν στο ίδιο Κράτος-μέλος με αυτό της πραγματικής έδρας της εταιρίας.

Τρίτον, στη διαπίστωση ότι η υπαγωγή των επίμαχων συμβάσεων ναυτικής εργασίας στο δίκαιο τρίτης χώρας (Μάλτα) τη σημαία της οποίας έφερε το πλοίο, το γεγονός ότι ο εργοδότης είχε την καταστατική του έδρα στην ίδια τρίτη χώρα ή, ακόμη, το γεγονός ότι το κράτος μέλος αδυνατεί να απαιτήσει τη συνεισφορά του εργοδότη στη χρηματοδότηση του οργανισμού εγγυήσεως που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 80/987, δεν μπορούν να εξαιρέσουν την περίπτωση των αναιρεσίβλητων ναυτικών από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, όπως υποστήριξε η Ελληνική κυβέρνηση. Κατά το Δικαστήριο η υπαγωγή των συμβάσεων εργασίας στο δίκαιο τρίτης χώρας έχει επίπτωση στην διεκδίκηση των απαιτήσεων των εργαζομένων έναντι του εργοδότη που τελεί σε κατάσταση αφερεγγυότητας και πρέπει να διακρίνεται από την απευθυνόμενη στον οργανισμό εγγυήσεως αίτηση μισθωτού για την καταβολή σε αυτόν ανεξόφλητων μισθολογικών απαιτήσεων.

*Τέταρτον, στην πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία «το γεγονός και μόνον ότι οι δραστηριότητες ενός εργαζομένου ασκούνται εκτός του εδάφους της Ένωσης δεν αρκεί για να τεθεί εκποδών η εφαρμογή των κανόνων της Ένωσης που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, όταν η σχέση εργασίας έχει αρκούντως στενό σύνδεσμο με το έδαφος της Ένωσης». Με βάση αυτή την θέση δεν έγινε δεκτό το επιχείρημα της ελληνικής Κυβέρνησης ότι επειδή το επίμαχο πλοίο έφερε τη σημαία τρίτης χώρας και το γεγονός ότι ο εργοδότης είχε την καταστατική του έδρα στην ίδια τρίτη χώρα η επίμαχη περίπτωση στην κύρια δίκη δεν εμπίπτει, γενικότερα, *ratione loci* στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, για τον λόγο ότι αυτό δεν επεκτείνεται σε τρίτες χώρες. Κατά το Δικαστήριο «η σχέση εργασίας μεταξύ των αναιρεσίβλητων της κύριας δίκης και του εργοδότη τους συνδέεται πολλαπλώς με το έδαφος της Ένωσης. Ειδικότερα, οι εν λόγω αναιρεσίβλητοι*

συνήψαν συμβάσεις εργασίας στο έδαφος του κράτους μέλους διαμονής τους με εργοδότη ο οποίος κηρύχθηκε στη συνέχεια σε κατάσταση αφερεγγυότητας από δικαστήριο του εν λόγω κράτους μέλους, για τον λόγο ότι αυτός ασκούσε στο ίδιο κράτος επιχειρηματική δραστηριότητα και είχε εκεί την πραγματική του έδρα». Οι περιστάσεις αυτές «στοιχειοθετούν αρκούντως στενό σύνδεσμο των συγκεκριμένων σχέσεων εργασίας με το έδαφος της Ένωσης» και όσον αφορά την εγγύηση η οποία θεσπίζεται από την Οδηγία 80/987 ως υποχρέωση των Κρατών-μελών και λαμβανομένου υπόψη ιδίως του κοινωνικού σκοπού της ίδιας Οδηγίας.

Πέμπτον, στην επισήμανση ότι «η θέσπιση μηχανισμού, όπως ο προβλεπόμενος από την οδηγία 80/987, βάσει του οποίου οργανισμός εγγυήσεως ενός κράτους μέλους διασφαλίζει την καταβολή ανεξόφλητων μισθολογικών απαιτήσεων ναυτικών που έχουν προηγουμένως απασχοληθεί επί πλοίου κατά του εργοδότη τους που έχει κηρυχθεί σε κατάσταση αφερεγγυότητας από δικαστήριο του εν λόγω κράτους μέλους, δεν εμποδίζει το κράτος της σημαίας του πλοίου αυτού να ασκήσει αποτελεσματικά τη δικαιοδοσία του επί του πλοίου αυτού ή επί του πληρώματός του αναφορικά με τα διοικητικά, τεχνικά και κοινωνικά θέματα που αφορούν το πλοίο όπως ορίζουν οι εν λόγω διατάξεις της Συμβάσεως για το δίκαιο της θάλασσας». Κατά το Δικαστήριο «δεν φαίνεται να υπάρχει ως προς το σημείο αυτό όμως κανόνας του δημοσίου διεθνούς δικαίου βάσει του οποίου να επιφυλάσσεται αποκλειστικά στο κράτος της σημαίας του πλοίου η δυνατότητα θεσπίσεως τέτοιου μηχανισμού εγγυήσεως και να αποκλείεται, ιδίως, η εν λόγω δυνατότητα του κράτους στο έδαφος του οποίου βρίσκεται η πραγματική έδρα των δραστηριοτήτων του εργοδότη ο οποίος κηρύχθηκε λόγω αυτής σε κατάσταση αφερεγγυότητας από δικαστήριο του ίδιου κράτους».

Τέλος, στην επισήμανση ότι «το γεγονός και μόνο ότι είτε ο Έλληνας νομοθέτης παρέλειψε να νομοθετήσει ότι τέτοιες εταιρίες υποχρεούνται στην καταβολή εισφορών είτε το Ελληνικό Δημόσιο δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να στερηθούν οι συγκεκριμένοι εργαζόμενοι την προστασία που προβλέπει η οδηγία 80/987». Άλλωστε το άρθρο 5, στοιχείο γ', της εν λόγω οδηγίας προβλέπει ρητώς ότι «η υποχρέωση πληρωμής εκ μέρους των οργανισμών είναι ανεξάρτητη από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων συνεισφοράς στη χρηματοδότηση».

Με το δεύτερο ερώτημα το ΣτΕ ζήτησε κατ' ουσία, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, παρ 2, της Οδηγίας 80/987 έχει την έννοια ότι, όσον αφορά εργαζομένους που τελούν στην κατάσταση των αναιρεσίβλητων ναυτικών, αποτελεί «ισοδύναμη προστασία με εκείνη που προκύπτει από την οδηγία» κατά την εν λόγω διάταξη η προστασία που προβλέπει το άρθρο 29 του ν. 1220/1981 στην περίπτωση εγκαταλείψεως ναυτικών στην αλλοδαπή. Η εν λόγω διάταξη της Οδηγίας προβλέπει ότι «τα κράτη μέλη δύνανται, κατ' εξαίρεση, να αποκλείσουν από το πεδίο εφαρμογής της παρούσης οδηγίας τις απαιτήσεις ορισμένων κατηγοριών μισθωτών λόγω της ιδιαίτερης φύσεως της συμβάσεως εργασίας ή της σχέσεως εργασίας των μισθωτών, ή λόγω του ότι υπάρχουν άλλες μορφές εγγυήσεως που εξασφαλίζουν στους μισθωτούς ισοδύναμη προστασία με εκείνη που προκύπτει από την παρούσα οδηγία», ενώ πίνακας των εν λόγω κατηγοριών μισθωτών παρατίθεται στο παράρτημα της εν λόγω Οδηγίας. Το δε σημείο II του πίνακα αυτού το οποίο αφορά περιλαμβάνει, όσον αφορά την Ελληνική Δημοκρατία, τα πληρώματα ποντοπόρων πλοίων. Εξάλλου, το άρθρο 29 του ν. 1220/1981 ορίζει ότι επί εγκαταλείψεως στην αλλοδαπή Ελλήνων ναυτικών ναυτολογημένων επί πλοίων υπό ελληνική σημαία ή ξένη συμβεβλημένων μετά του "Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου", λόγω μη τηρήσεως υπό του πλοιοκτήτη των περί μισθοτροφοδοσίας διατάξεων μεταξύ άλλων α) καταβάλλονται υπό του NAT έναντι των καθυστερούμενων βασικών μισθών και επιδομάτων αποδοχές μέχρι ενός τριμήνου (β) πραγματοποιείται επαναπατρισμός των δικαιούχων με μέριμνα της Εστίας Ναυτικών καθώς και η καταβολή μικροεξόδων ταξιδιού.

Κατά το Δικαστήριο ως «ισοδύναμη προστασία», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, «μπορεί να θεωρηθεί μόνον η προστασία που, αν και στηρίζεται σε σύστημα του οποίου οι κατ' ιδίαν ρυθμίσεις διαφέρουν από αυτές που προβλέπει η οδηγία, εξασφαλίζει στους εργαζομένους τις βασικές εγγυήσεις που ορίζει η οδηγία». Αντίθετα η κατά το άρθρο 29 του ν. 1220/1981 προβλεπόμενη προστασία παρέχεται μόνο στην περίπτωση εγκαταλείψεως ναυτικών στην αλλοδαπή και όχι, όπως επιτάσσει η Οδηγία 80/987, λόγω επελεύσεως της αφερεγγυότητας του εργοδότη. Άλλωστε, δεν αποκλείεται ένας εργοδότης να περιέλθει σε κατάσταση αφερεγγυότητας κατά την έννοια της Οδηγίας 80/987 χωρίς να συντρέχει περίπτωση

εγκατάλειψης των προσληφθέντων ναυτικών στην αλλοδαπή. Κατόπιν τούτο το Δικαστήριο έκρινε ότι η προβλεπόμενη από το άρθρο 29 του ν. 1220/1981 προστασία «δεν αποτελεί ισοδύναμη προστασία με εκείνη που προκύπτει από την οδηγία».

Κλείνοντας αυτό το προλογικό σημείωμα θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα Κυριακή Ραφτοπούλου, Διδάκτορα της Νομικής Σχολής του ΔΠΘ, για τη συμβολή της στην έρευνα, συγκέντρωση, επεξεργασία και ταξινόμηση του υλικού, που ακολουθεί.

Μ.Δ.Χ.

Ελευθερία εγκαταστάσεως

C-201/15, Ανώνυμη Γενική Εταιρία Τσιμέντων Ηρακλής (ΑΓΕΤ Ηρακλής) κατά Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, παρισταμένης της Ενώσεως Εργαζομένων Τσιμέντων Χαλκίδας (Προδικαστική Παραπομπή εκ μέρους του Συμβουλίου της Επικρατείας – Ελλάδα)

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 98/59/ΕΚ – Προσέγγιση των σχετικών με τις ομαδικές απολύσεις νομοθεσιών των κρατών μελών – Άρθρο 49 ΣΛΕΕ – Ελευθερία εγκαταστάσεως – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 16 – Επιχειρηματική ελευθερία – Εθνική νομοθετική ρύθμιση παρέχουσα στη διοικητική αρχή εξουσία εναντιώσεως στις ομαδικές απολύσεις, κατόπιν αξιολογήσεως των συνθηκών της αγοράς εργασίας, της καταστάσεως της επιχειρήσεως και του συμφέροντος της εθνικής οικονομίας – Οξεία οικονομική κρίση – Ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό ανεργίας σε εθνικό επίπεδο»

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

1) Η οδηγία 98/59/ΕΚ, δεν αντιτίθεται, καταρχήν, σε εθνική νομοθετική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, δυνάμει της οποίας, ελλείψει συμφωνίας με τους εκπροσώπους των εργαζομένων επί σχεδίου ομαδικών απολύσεων, ο εργοδότης δεν μπορεί να προβεί στις απολύσεις αυτές, εφόσον η αρμόδια δημόσια αρχή στην οποία το σχέδιο πρέπει να κοινοποιηθεί, δεν εγκρίνει, με αιτιολογημένη απόφασή

της εντός της προβλεπόμενης από την ως άνω ρύθμιση προθεσμίας και κατόπιν εξετάσεως του φακέλου και αξιολογήσεως των συνθηκών της αγοράς εργασίας, της καταστάσεως της επιχειρήσεως και του συμφέροντος της εθνικής οικονομίας, την εν όλω ή εν μέρει υλοποίηση των σχεδιαζόμενων απολύσεων. Δεν ισχύει όμως το ίδιο, εάν διαπιστωθεί ότι, λόγω των τριών κριτηρίων αξιολογήσεως στα οποία παραπέμπει η ρύθμιση αυτή και της κατά περίπτωση εφαρμογής της από την ως άνω δημόσια αρχή υπό τον έλεγχο των αρμοδίων δικαστηρίων, η επίμαχη ρύθμιση έχει ως συνέπεια να καθίστανται οι διατάξεις της οδηγίας άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας, ζήτημα του οποίου η εξέταση απόκειται στο αιτούν δικαστήριο.

Σε περίπτωση όπως αυτή που αποτελεί αντικείμενο της κύριας δίκης, το άρθρο 49 ΣΛΕΕ αντιτίθεται σε εθνική νομοθετική ρύθμιση όπως η διαλαμβανόμενη στην πρώτη περίοδο του πρώτου εδαφίου του παρόντος σημείου του διατακτικού.

2) Το γεγονός ότι σε ένα κράτος μέλος επικρατούν συνθήκες χαρακτηριζόμενες από οξεία οικονομική κρίση και ιδιαίτερα υψηλό δείκτη ανεργίας δεν διαφοροποιεί τις απαντήσεις που παρατίθενται στο σημείο 1 του παρόντος διατακτικού.

Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών

C-66/15, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας

«Παράβαση κράτους μέλους – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Αυτοκίνητα οχήματα – Μίσθωση ή χρηματοδοτική μίσθωση αυτοκινήτου οχήματος εκ μέρους κατοίκου κράτους μέλους από προμηθευτή εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος – Φορολόγηση του οχήματος αυτού κατά την ταξινόμησή του εντός του πρώτου κράτους μέλους – Είσπραξη του πλήρους ποσού του τέλους ταξινομήσεως»

Το Δικαστήριο αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία, εισπράττοντας ολόκληρο το ποσό του προβλεπόμενου από τη νομοθεσία της τέλους ταξινομήσεως κατά την ταξινόμηση μισθωμένου ή χρησιμοποιούμενου με χρηματοδοτική μίσθωση, εκ μέρους πελάτη που κατοικεί στο έδαφός της, από προμηθευτή εγκατεστημένο σε άλλο κράτος

μέλος, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη η διάρκεια της συμβάσεως μισθώσεως ή της συμβάσεως χρηματοδοτικής μισθώσεως και η διάρκεια της χρήσεως του εν λόγω οχήματος επί ελληνικού εδάφους, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 56 ΣΛΕΕ έως 62 ΣΛΕΕ.

2) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων

C-244/15, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας

«Παράβαση κράτους μέλους — Φορολογία — Ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων — Άρθρο 63 ΣΛΕΕ — Άρθρο 40 της Συμφωνίας ΕΟΧ — Φόρος κληρονομίας — Κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους προβλέπουσα απαλλαγή από τον φόρο κληρονομίας για την πρώτη κατοικία υπό την προϋπόθεση ο κληρονόμος να κατοικεί μονίμως στο εν λόγω κράτος μέλος — Περιορισμός — Δικαιολόγηση»

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία, θεσπίζοντας και διατηρώντας σε ισχύ νομοθεσία προβλέπουσα απαλλαγή από τον φόρο κληρονομίας για την πρώτη κατοικία, η οποία εφαρμόζεται μόνον στους υπηκόους των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που κατοικούν στην Ελλάδα, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 63 ΣΛΕΕ και από το άρθρο 40 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992.

2) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Κρατικές ενισχύσεις

C-431/14 P, Ελληνική Δημοκρατία κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Αίτηση αναιρέσεως – Κρατικές ενισχύσεις – Αντισταθμιστικές ενισχύσεις που χορήγησε ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ) κατά τα έτη 2008 και 2009 – Απόφαση με την οποία οι ενισχύσεις κρίνονται μη συμβατές με την

εσωτερική αγορά και διατάσσεται η ανάκτησή τους – Έννοια του όρου “κρατική ενίσχυση” – Άρθρο 107, παράγραφος 3, στοιχείο β’, ΣΛΕΕ – Κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στον γεωργικό τομέα – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Παραμόρφωση αποδεικτικών στοιχείων»

Το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.
- 2) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

C-131/15 P, Club Hotel Loutraki AE, Vivere Entertainment AE, Theros International Gaming, Inc., Ελληνικό Καζίνο Κέρκυρας, Καζίνο Ρόδου, Porto Carras AE, Καζίνο Αιγαίου AE κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθής πρωτοδίκως, Ελληνική Δημοκρατία, Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου AE (ΟΠΑΠ), παρεμβαίνοντες πρωτοδίκως,

«Αίτηση αναιρέσεως – Κρατικές ενισχύσεις – Εκμετάλλευση ηλεκτρονικών παιγνιομηχανημάτων – Χορήγηση αποκλειστικής άδειας από κράτος μέλος – Απόφαση διαπιστώνουσα τη μη ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως – Άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ – Κανονισμός (ΕΚ) 659/1999 – Άρθρα 4, 7, και 13 – Μη κίνηση της επίσημης διαδικασίας έρευνας – Έννοια των “σοβαρών δυσχερειών” – Ημερομηνία της εκτιμήσεως – Άρθρο 296 ΣΛΕΕ – Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 41 – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Άρθρο 47 – Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας – Άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ – Έννοια του “οικονομικού πλεονεκτήματος” – Από κοινού αξιολόγηση των κοινοποιηθέντων μέτρων»

Το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.
- 2) Καταδικάζει τις Club Hotel Loutraki AE, Vivere Entertainment AE, Theros International Gaming, Inc., Ελληνικό Καζίνο Κέρκυρας, Καζίνο Ρόδου, Porto Carras AE και Καζίνο Αιγαίου AE στα δικαστικά έξοδα.

C-590/14 P, Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού ΑΕ (ΔΕΗ) κατά Αλουμίνιον της Ελλάδος ΒΕ ΑΕ, και Ευρωπαϊκής Επιτροπής (αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως του ΓΔΕΕ)

«Αίτηση αναιρέσεως – Κρατικές ενισχύσεις – Παραγωγή αλουμινίου – Προτιμησιακό τιμολόγιο βάσει συμβάσεως – Απόφαση κηρύσσουσα την ενίσχυση συμβατή με την εσωτερική αγορά – Καταγγελία της συμβάσεως – Δικαστική αναστολή των συνεπειών της καταγγελίας – Απόφαση κηρύσσουσα την ενίσχυση παράνομη – Άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ – Έννοια των όρων “υφιστάμενη ενίσχυση” και “νέα ενίσχυση” – Διάκριση»

Το Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 8ης Οκτωβρίου 2014, Αλουμίνιον κατά Επιτροπής (T-542/11, EU:T:2014:859).
- 2) Αναπέμπει την υπόθεση T-542/11 ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 3) Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.

Περιβάλλον

C-473/14, Δήμος Κρωπίας Αττικής κατά Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (Προδικαστική Παραπομπή εκ μέρους του Συμβουλίου της Επικρατείας – Ελλάδα)

«Προδικαστική παραπομπή — Οδηγία 2001/42/ΕΚ — Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων — Καθεστώς προστασίας του ορεινού όγκου του Γμηττού — Διαδικασία τροποποιήσεως — Δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας αυτής — Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας»

Το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφαινεται:

Τα άρθρα 2, στοιχείο α', και 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, έχουν την έννοια ότι για την έκδοση πράξεως εμπριέχουσας σχέδιο ή πρόγραμμα σχετικό με τη χωροταξική οργάνωση και τις χρήσεις γης και εμπίπτον στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/42, με το οποίο τροποποιείται προϋφιστάμενο σχέδιο ή πρόγραμμα, δεν χωρεί απαλλαγή από την υποχρέωση πραγματοποιήσεως εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων βάσει της οδηγίας αυτής, για τον λόγο ότι η πράξη αυτή εξειδικεύει και υλοποιεί ρυθμιστικό σχέδιο θεσπισθέν με ιεραρχικώς υπερκείμενη πράξη το οποίο δεν είχε υποβληθεί σε τέτοια περιβαλλοντική εκτίμηση.

C-504/14, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας

*«Παράβαση κράτους μέλους – Περιβάλλον – Προστασία της φύσεως – Οδηγία 92/43/ΕΟΚ – Άρθρο 6, παράγραφοι 2 και 3, και άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ' – Άγρια πανίδα και χλωρίδα – Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων – Θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* – Προστασία των θαλάσσιων χελωνών στον Κόλπο της Κυπαρισσίας – Τόπος κοινοτικής σημασίας “Θίνες Κυπαρισσίας” – Προστασία των ειδών»*

Το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Η Ελληνική Δημοκρατία,
 - έχοντας ανεχθεί την κατασκευή οικιών στον Αγιαννάκη (Ελλάδα) το 2010, την άνευ επαρκούς ρυθμίσεως χρήση άλλων οικιών στον Αγιαννάκη χρονολογούμενων από το 2006 και την έναρξη εργασιών για την κατασκευή πενήντα κατοικιών μεταξύ Αγιαννάκη και Ελαίας (Ελλάδα), καθώς και έχοντας εγκρίνει την κατασκευή τριών εξοχικών κατοικιών στο Βουνάκι (Ελλάδα) το 2012·
 - έχοντας ανεχθεί τη δημιουργία υποδομών προσβάσεως στην παραλία εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας (Ελλάδα), δηλαδή τη διάνοιξη πέντε νέων οδών προς την παραλία του Αγιαννάκη, καθώς και την ασφαλτόστρωση ορισμένων υφιστάμενων προσβάσεων και οδών·

- μη έχοντας λάβει επαρκή μέτρα ώστε να διασφαλιστεί η τήρηση της απαγορεύσεως του ελεύθερου κάμπινγκ κοντά στην παραλία Καλό Νερό (Ελλάδα) και στην Ελαία·
 - μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να περιοριστεί η λειτουργία των μπαρ που βρίσκονται μεταξύ Ελαίας και Καλού Νερού, στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, και μη έχοντας μεριμνήσει ώστε οι προκαλούμενες από τα μπαρ αυτά οχλήσεις να μην παρενοχλούν το είδος αυτό·
 - μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα, εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας, ώστε να μειωθεί η παρουσία κινητού εξοπλισμού και διαφόρων εγκαταστάσεων στις παραλίες όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, και έχοντας επιτρέψει την κατασκευή εξέδρας κοντά στο ξενοδοχείο Messina Mare·
 - μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να περιορισθεί επαρκώς η φωτορύπανση των παραλιών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, και
 - μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να περιοριστεί επαρκώς η αλιευτική δραστηριότητα κατά μήκος των παραλιών εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας όπου αναπαράγονται οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/105/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2006.
- 2) Η Ελληνική Δημοκρατία, έχοντας χορηγήσει οικοδομικές άδειες για οικίες που κατασκευάστηκαν το 2010 στον Αγιαννάκη, για τρεις εξοχικές κατοικίες στο Βουνάκι το 2012 και για την κατασκευή εξέδρας κοντά στο ξενοδοχείο Messina Mare, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43.
- 3) Η Ελληνική Δημοκρατία,
- μη έχοντας θεσπίσει πλήρες, συνεκτικό και αυστηρό νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* εντός της ζώνης της Κυπαρισσίας·

– μη έχοντας λάβει, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, όλα τα αναγκαία συγκεκριμένα μέτρα προς αποτροπή της εκ προθέσεως παρενοχλήσεως της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* κατά την περίοδο αναπαραγωγής του είδους αυτού, και

– μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα για την τήρηση της απαγορεύσεως βλάβης ή καταστροφής των τόπων αναπαραγωγής του εν λόγω είδους, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 92/43.

4) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

5) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ελληνική Δημοκρατία φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

C-584/14, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας

«Παράβαση κράτους μέλους – Περιβάλλον – Οδηγία 2006/12/ΕΚ – Οδηγία 91/689/ΕΟΚ – Οδηγία 1999/31/ΕΚ – Διαχείριση αποβλήτων – Απόφαση του Δικαστηρίου διαπιστώνουσα παράβαση – Μη εκτέλεση – Άρθρο 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ – Χρηματικές κυρώσεις – Χρηματική ποινή – Κατ' αποκοπήν ποσό»

Το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία, παραλείποντας να λάβει το σύνολο των μέτρων που απαιτούνται για την εκτέλεση της αποφάσεως της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-286/08, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2009:543), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

2) Υποχρεώνει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στον λογαριασμό «ίδιοι πόροι της Ευρωπαϊκής Ένωσης», χρηματική ποινή ύψους 30 000 ευρώ ανά ημέρα καθυστέρησης στην εφαρμογή των μέτρων που απαιτούνται για τη συμμόρφωσή της προς την απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-286/08, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2009:543), από της εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως και έως την πλήρη εκτέλεση της

αποφάσεως της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-286/08, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2009:543). Το ποσό αυτό επιμερίζεται σε τρία τμήματα, τα οποία αντιστοιχούν στις τρεις αιτιάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τα οποία ανέρχονται, αντιστοίχως, για την πρώτη αιτίαση, στο 10 % του συνολικού ποσού της χρηματικής ποινής, ήτοι σε 3 000 ευρώ, για τη δεύτερη αιτίαση στο 45 % του εν λόγω ποσού, ήτοι σε 13 500 ευρώ, ομοίως δε για την τρίτη αιτίαση· ως προς την τρίτη αιτίαση, η οποία αφορά την ορθή διαχείριση των αποκαλούμενων «ιστορικών» αποβλήτων, το ποσό της χρηματικής ποινής θα υφίσταται μείωση υπολογιζόμενη επί εξαμηνιαίας βάσεως κατ' αναλογία προς τον όγκο των εν λόγω αποβλήτων των οποίων η διαχείριση θα έχει ευθυγραμμισθεί με τις απαιτούμενες προδιαγραφές, προοδευτική μείωση στην οποία τίθεται ανώτατο όριο ύψους 50 % του ποσού της χρηματικής ποινής που αναλογεί στην εν λόγω αιτίαση, ήτοι 6 750 ευρώ.

3) Υποχρεώνει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στον λογαριασμό «Ίδιοι πόροι της Ευρωπαϊκής Ένωσης», κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 10 εκατομμυρίων ευρώ.

4) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Προσέγγιση νομοθεσιών

C-292/14, Ελληνικό Δημόσιο κατά Στέφανου Στρουμπούλη κλπ (Προδικαστική Παραπομπή εκ μέρους του Συμβουλίου της Επικρατείας – Ελλάδα)

«Προδικαστική παραπομπή — Οδηγία 80/987/ΕΟΚ — Προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη — Πεδίο εφαρμογής — Ανεξόφλητες μισθολογικές απαιτήσεις ναυτικών που παρέχουν ναυτική εργασία σε πλοίο με σημαία τρίτης χώρας — Εργοδότης με καταστατική έδρα στην τρίτη αυτή χώρα — Σύμβαση εργασίας η οποία διέπεται από το δίκαιο της ίδιας τρίτης χώρας — Κήρυξη πτωχεύσεως του εργοδότη σε κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται η πραγματική του έδρα — Άρθρο 1, παράγραφος 2 — Παράρτημα, σημείο II, Α — Εθνική νομοθετική ρύθμιση που προβλέπει εγγύηση για τις ανεξόφλητες μισθολογικές απαιτήσεις των

ναυτικών εφαρμοζόμενη μόνο στην περίπτωση εγκαταλείψεώς τους στην αλλοδαπή — Επίπεδο παρεχόμενης προστασίας μη ισοδύναμο με το προβλεπόμενο από την οδηγία 80/987»

Το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

1) Η οδηγία 80/987/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 1980, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη, έχει την έννοια ότι, με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 1, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας, ναυτικοί που διαμένουν σε ορισμένο κράτος μέλος και ναυτολογήθηκαν στο ίδιο κράτος μέλος από εταιρία με καταστατική μεν έδρα σε τρίτη χώρα, πλην όμως με πραγματική έδρα στο εν λόγω κράτος μέλος, για να εργαστούν σε κρουαζιερόπλοιο υπό σημαία της εν λόγω τρίτης χώρας και πλοιοκτησίας της εν λόγω εταιρίας, με σύμβαση εργασίας που ορίζει ως εφαρμοστέο δίκαιο το δίκαιο της ως άνω τρίτης χώρας, πρέπει να υπάγονται στις προστατευτικές διατάξεις της εν λόγω οδηγίας για τις ανεξόφλητες μισθολογικές απαιτήσεις τους κατά της ίδιας ως άνω εταιρίας, μετά την κήρυξή της σε πτώχευση, κατά το δίκαιο του οικείου κράτους μέλους, από δικαστήριο του κράτους αυτού.

2) Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 80/987 έχει την έννοια ότι, όσον αφορά εργαζομένους που τελούν στην κατάσταση των αναιρεσίβλητων της κύριας δίκης, δεν αποτελεί «ισοδύναμη προστασία με εκείνη που προκύπτει από την [ως άνω] οδηγία» κατά την εν λόγω διάταξη η προστασία που προβλέπει το άρθρο 29 του νόμου 1220/1981, περί συμπληρώσεως και τροποποιήσεως της περί Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς νομοθεσίας, στην περίπτωση εγκαταλείψεως ναυτικών στην αλλοδαπή.

Σύμβαση εργασίας

C-135/15, Republik Griechenland κατά Γρηγορίου Νικηφορίδη (Προδικαστική Παραπομπή εκ μέρους του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών - Bundesarbeitsgericht)

*«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Εφαρμοστέο δίκαιο στη σύμβαση εργασίας – Κανονισμός (ΕΚ) 593/2008 – Άρθρο 28 – Πεδίο εφαρμογής *ratione temporis* – Άρθρο 9 – Έννοια των “διατάξεων άμεσης εφαρμογής” – Εφαρμογή διατάξεων άμεσης εφαρμογής άλλων κρατών μελών πλην του κράτους του *forum* – Νομοθεσία κράτους μέλους περί μείωσης αποδοχών των εργαζομένων του δημοσίου τομέα εξαιτίας δημοσιονομικής κρίσης – Καθήκον καλόπιστης συνεργασίας»*

Το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

1) Το άρθρο 28 του κανονισμού (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι), έχει την έννοια ότι συμβατική σχέση εργασίας γεννηθείσα πριν από τις 17 Δεκεμβρίου 2009 εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού μόνον εφόσον η σχέση αυτή έχει τροποποιηθεί σε τέτοια έκταση, κατόπιν αμοιβαίας συναίνεσης των αντισυμβαλλομένων εκδηλωθείσας κατά ή μετά την ημερομηνία αυτή, ώστε να πρέπει να θεωρηθεί ότι η αρχική σύμβαση αντικαταστάθηκε με νέα, συναφθείσα κατά ή μετά την εν λόγω ημερομηνία, πράγμα που απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να καθορίσει.

2) Το άρθρο 9, παράγραφος 3, του κανονισμού 593/2008 έχει την έννοια ότι αποκλείει τη δυνατότητα του δικαστή του *forum* να εφαρμόζει, ως νομικούς κανόνες, άλλες διατάξεις άμεσης εφαρμογής πλην εκείνων του κράτους του *forum* ή του κράτους στο οποίο πρέπει να εκπληρωθούν ή έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση, αλλά δεν απαγορεύει την εκ μέρους του εν λόγω δικαστή συνεκτίμηση, ως πραγματικό στοιχείο, τέτοιων άλλων διατάξεων άμεσης εφαρμογής, εφόσον τούτο προβλέπεται από ουσιαστικό κανόνα του δικαίου που είναι εφαρμοστέο στη σύμβαση δυνάμει των διατάξεων του ίδιου κανονισμού. Την ερμηνεία αυτή δεν αναιρεί η επίκληση της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ.

Δημόσιες συμβάσεις

T-764/14, European Dynamics Luxembourg SA, Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ, κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών – Διαδικασία διαγωνισμού – Τεχνική βοήθεια, ανάπτυξη και υλοποίηση συστήματος τελωνειακής διαμετακόμισης της ASEAN (ACTS) – Απόρριψη της προσφοράς διαγωνιζομένου – Ανάθεση της συμβάσεως σε άλλο διαγωνιζόμενο – Κριτήρια επιλογής – Κριτήρια αναθέσεως – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως – Ίση μεταχείριση – Διαφάνεια»

Το Γενικό Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) Καταδικάζει τη European Dynamics Luxembourg SA και την Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ στα δικαστικά έξοδα.

T-698/14, European Dynamics Luxembourg SA και Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών – Διαδικασία διαγωνισμού – Παροχή εξωτερικών υπηρεσιών για ανάπτυξη, μελέτες και υποστήριξη πληροφοριακών συστημάτων (ESP DESIS III) – Κατάταξη προσφέροντος στο πλαίσιο διαδικασίας με σύστημα προτεραιότητας – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές – Αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού – Εξωσυμβατική ευθύνη»

Το Γενικό Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή-αγωγή.

2) Καταδικάζει τη European Dynamics Luxembourg SA και την Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ στα δικαστικά έξοδα.

T-481/14, European Dynamics Luxembourg SA, Ευρωπαϊκή Δυναμική - Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ κατά Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT)

«Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών - Διαδικασία διαγωνισμού για την υποβολή προσφορών - Παροχή υπηρεσιών για την ανάπτυξη μιας πλατφόρμας για τη διαχείριση των πληροφοριών και της γνώσης - υπηρεσίες ανάπτυξης λογισμικού και τη διαθεσιμότητα της συντήρησης και αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών πληροφορικής - Άρνηση να κατατάξει μια προσφορά στην πρώτη θέση - κριτήρια επιλογής - κριτήρια ανάθεσης - υποχρέωση αιτιολογήσεως - πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως - πρόσβαση στα έγγραφα - εξωσυμβατικής ευθύνης »

Το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) European Dynamics SA Λουξεμβούργο και η Ευρωπαϊκή Δυναμική - Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ στα δικαστικά έξοδα.

Διαιτησία

T-562/13, Κοινωνία της Πληροφορίας Ανοιχτή στις Ειδικές Ανάγκες - Ισότητας κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Ρήτρα διαιτησίας — Πρόγραμμα-πλαίσιο για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα — Σύμβαση REACH112 — Επιστροφή προκαταβολών — Επιλέξιμες δαπάνες»

Το Γενικό Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Παρέλκει η κρίση επί των αιτημάτων της «Κοινωνία της Πληροφορίας Ανοιχτή στις Ειδικές Ανάγκες — Ισότητας» να αναγνωρισθεί ότι, λόγω της μη εφαρμογής των γενικών όρων του έκτου προγράμματος-πλασίου στην επίδικη σύμβαση, η ενάγουσα δεν οφείλει κατ' αποκοπήν αποζημίωση δυνάμει της συμβάσεως αυτής και ότι, συνεπώς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αθέτησε την επίδικη σύμβαση δηλώνοντας την πρόθεσή της να απαιτήσει τέτοια αποζημίωση.
- 2) Δέχεται το αίτημα της «Κοινωνία της Πληροφορίας Ανοιχτή στις Ειδικές Ανάγκες — Ισότητας» να αναγνωρισθεί ως αβάσιμη η απαίτηση επιστροφής της προχρηματοδότησεως που έλαβε στο πλαίσιο της συμβάσεως υπ' αριθ. 238940 «REsponding to All Citizens needing Help (REACH112)», κατά το μέρος που το αίτημα αυτό αφορά τις δαπάνες που αυτή δήλωσε για την πρώτη περίοδο αναφοράς του έργου REACH112.
- 3) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την αγωγή της «Κοινωνία της Πληροφορίας Ανοιχτή στις Ειδικές Ανάγκες — Ισότητας».
- 4) Απορρίπτει το αίτημα της Επιτροπής να υποχρεωθεί η «Κοινωνία της Πληροφορίας Ανοιχτή στις Ειδικές Ανάγκες — Ισότητας» στην επιστροφή της προχρηματοδότησεως που έλαβε στο πλαίσιο της συμβάσεως υπ' αριθ. 238940 «REsponding to All Citizens needing Help (REACH112)», κατά το μέρος που το αίτημα αυτό αφορά τις δαπάνες που δήλωσε η δεύτερη για την πρώτη περίοδο αναφοράς του έργου REACH112.
- 5) Υποχρεώνει την «Κοινωνία της Πληροφορίας Ανοιχτή στις Ειδικές Ανάγκες — Ισότητας» στην καταβολή προς την Επιτροπή του ποσού των 33 376,81 ευρώ, προσαυξημένου με τόκους υπερημερίας βάσει επιτοκίου 4 % κατ' έτος, από την 29η Οκτωβρίου 2013 και μέχρι την πλήρη και ολοσχερή εξόφληση του ποσού αυτού.
- 6) Η «Κοινωνία της Πληροφορίας Ανοιχτή στις Ειδικές Ανάγκες — Ισότητας» και η Επιτροπή φέρουν η καθεμία τα δικαστικά έξοδά τους.

